

Lai dzīvo 1. Maijs — darbaļaužu starptautiskās solidaritātes diena, visu zemju strādnieku brālības diena!

PADOMJU MAIJA AICINĀJUMS

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1954. G.

1. MAIJĀ

Nr. 18 (485)

PSR Savienības Aizsardzības Ministra

PAVĒLE

Nr. 50

1954. gada 1. maijā

Maskavā

Biedri kareivji un matroži, seržanti un staršinas!
Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Sodien PSR Savienības Bruņotie Spēki kopā ar visu padomju tautu svin Pirmo Maiju — darbaļaužu starptautiskās solidaritātes dienu, visu zemju strādnieku brālības dienu.

Apsveicu jūs Pirmajā Maijā un novēlu tālākus panākumus modernās kaujas tehnikas apgūšanā, Armijas, Aviācijas un Flotes kara mākas un pastāvīgās kaujas gatavības celšanā.

Atzīmējot svētkus, pavēlu:

PSR Savienības Aizsardzības Ministrs Padomju Savienības Maršals
N. A. BULGAŅINS

KULTURAS DZĪVES JAUNUMI

Viesu koncerti maijā

Latvijas PSR Valsts filharmonija maijā noorganizēs virkni viesu koncertu. Maijā sākumā Rīgā viesosies Gruzijas PSR Valsts deju ansamblis. Jau no agrākiem apmeklējumiem Rīgas muzikālajiem klausītājiem labā atmiņā prof. Emila Gilels koncerti. 5. un 6. maijā E. Gilelss atkal koncertēs Rīgā gan solo koncertā, gan kopā ar simfonisko orķestri L. Vignera vadībā.

Atzīmējot 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, maijā vidū mūsu republiku apmeklēs Aizkarpatu ukraiņu koris, sniedzot koncertus Rīgā un Cēsīs.

Nesen Maskavā notikušajā lietuviešu literatūras un mākslas dekādē labus panākumus guva Lietuvas PSR Valsts dziesmu un deju ansamblis PSRS Tautas mākslinieka J. Sveda vadībā. Maijā otrā pusē arī rīdzinieki varēs iepazīties ar šā ansambļa sniegumu.

Bez tam maijā beigās Rīgā viesosies Lietuvas PSR Valsts filharmonijas un Lietuvas radio apvienotais koris galvenā diriģenta K. Kavecka vadībā.

Komponisti gatavojas dziesmu svētkiem

Sadarbībā ar dzejniekiem komponisti raksta jaunas kora dziesmas 1955. gada dziesmu svētkiem. Latvijas Padomju Komponistu savienībā jau apspriestas — M. Goldina «Partijas dēlu dziesma» (A. Krūkļa teksts) Jauktam korim ar orķestra pavadījumu; J. Ķepiņa kora dziesmas ar V. Luksa tekstiem — «Ledus jē» (vīru korim), «Zelta āboli» un «Zied zeme» (Jauktam korim); V. Kaminska

kora dziesma «Padomju cilvēkam» (L. Pēlmaņa teksts) un vīru kora dziesma «Pakāpies kalnā» (J. Vanaga teksts).

Pie jaunu dziesmu radīšanas sadarbojas M. Zariņš un Fr. Rokpelnis, P. Smilga un A. Vējāns, Jēk. Mediņš un M. Kempe, N. Grinfelds un A. Balodis, J. Ozoliņš ar J. Vanagu un I. Mežnoru.

Mākslinieki dosies radošos komandējumos

Latvijas padomju mākslinieku savienības valde šajās dienās piešķir grupai mākslinieku radošos komandējumus uz republikas kolchoziem un padomju saimniecībām.

Mākslinieks L. Kokle strādās pie gleznas «Jaunā dzīve», kurā attēlos kolchoza ciemata celtniecību. Mākslinieks H. Bobinskis padomju saimniecībā «Lorupe» glezno lauksaimniecības pirmirndnieku portretus, bet tēlniece I. Lāčgalva — Valmieras rajona Lēpina vārdā nosauktajā kolchoza veidos sudrablapsu audzētājas A. Endziņas tēlu.

Jauno mākslinieku A. Toropinu interesējis mūsu republikas zvejnieku darbs, tādēļ viņš izbrauks uz zvejas kolchozu vākt studiju materiālus glezņai.

Vecākās paaudzes mākslinieks K. Melbārdis un jaunais mākslinieks S. Kreļcs glezno Siguldas, Latgales u. c. ainavas. Vēsturiskai tematikai veltītu gleznu «Padomju varas pasludināšana Latgalē» mākslinieks V. Tiščenko cer nobeigt līdz š. g. jūlijā paredzētajai republikaniskajai mākslas izstādei, tāpēc tuvākajās dienās viņš izbrauks uz Latgali.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija DEKRETS

Par Latvijas PSR Nopelniem bagātā kulturas darbinieka goda nosaukuma piešķiršanu

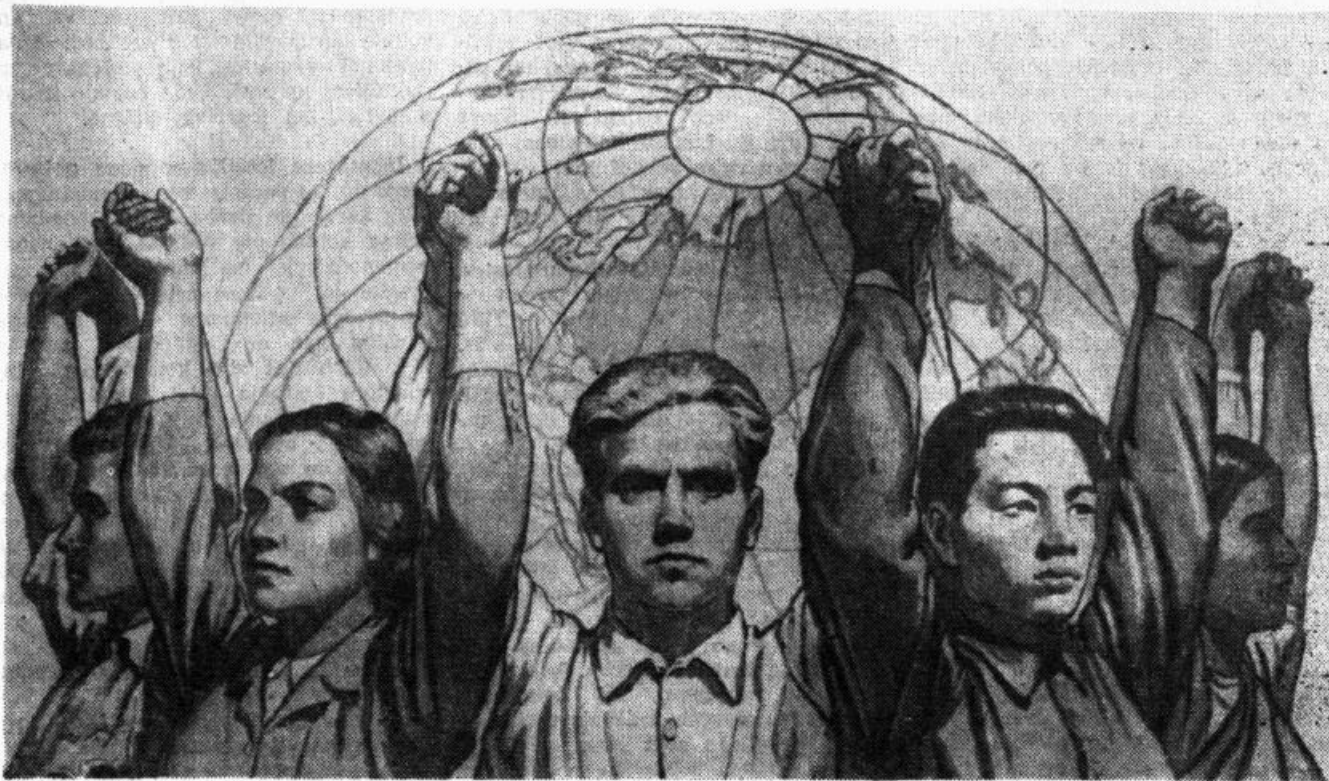
Sakarā ar M. J. Pukitu astoņdesmito dzimšanas dienu piešķirt Igaunijas PSR kultūras darbiniekam, māksliniekam un latviešu rakstnieku darbu tulko-tājam Mārtam Juchana d. Pukitam Latvijas PSR Nopelniem bagātā kultūras darbinieka goda nosaukumu.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs K. OZOLIŅŠ
Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs K. GAILIS

Rīgā, 1954. gada 29. aprīlī.

MĪERS! DRAUDZĪBA!

V. Ivanova plakāts

Padomju Savienības darbaļaudis! Cinieties par Partijas un Valdības politikas realizēšanu, kura vērsta uz Padomju valsts varenības un mūsu Dzimtenes drošības tālāku nostiprināšanu, uz ekonomikas un kultūras jaunu varenu augšupeju, tautas labklājības nemitīgu celšanu!

(NO PSKP CK AICINAJUMIEM 1954. GADA 1. MAIJĀ)

PSRS kultūras ministra deputāta G. Aleksandrova runa

PSRS Augstākās Padomes sestajā, debatēs par PSRS Valsts budžetu 1954. gadam

Biedri deputāti! Komunistiskās sabiedrības celtniecība mūsu zemē prasa aizvien augstāku socialistiskās rūpniecības, transporta un lauksaimniecības attīstības līmeni. Jauns, augstāks līmenis jāsasniedz arī padomju kultūras attīstībā. Saskaņā ar komunistiskās celtniecības uzdevumiem padomju zemes Valsts budžetā paredzēti ievērojami asignējumi mūsu tautas kultūras vajadzībām. PSRS budžets atspoguļo uzdevumu, ko izvirzījis Komunistiskā partija un Padomju valdība — aizvien plašāk un pilnīgāk apmierināt darbaļaužu nemitīgi augošās materiālās un kultūras vajadzības.

Padomju valsts visu savu darbību pakļauj rūpēm par tautas materiālās labklājības un kultūras pacēlumu. Par to var pārliecināties kurā katrā kultūras nozarē, Piemēram, ir zināms, ka zinātniskā, politiskā un daļēji literatūra, kurā atspoguļojas tautas masu dzīve un vajadzības, ir viens no mūsdienu progresīvās kultūras galvenajiem pamatelementiem.

Partijas un Valdības pūlņu rezultātā Padomju Savienība kļuvusi par pirmo valsti pasaulē grāmatu izplatības ziņā tautas masās. Mūsu zemei nav sāncensu arī grāmatu izdošanas tempu ziņā. Ja 1940. gadā Padomju Savienībā laists klajā nedaudz vairāk par 450 miljoniem eksemplāru grāmatu, tad 1953. gadā laists klajā jau apmēram 1 miljards eksemplāru.

Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka grāmatu izdošanas līmenis kā klajā laistās literatūras tematikas ziņā, tā arī daudzuma ziņā joprojām vēl neapmierina mūsu iedzīvotāju daudzveidīgās vajadzības. Ne jau visas zinību un kultūras nozares vienlīdz pilnīgi pārstāvētas mūsu grāmatu produkcijā. Kaut gan grāmatu metieni ir lieli, sakarā ar tautas kultūras vajadzību strauju pieaugumu mūsu zemē vēl aizvien nav viegli nopirkt vajadzīgo grāmatu gan par dabas zinātni, gan par sabiedrības zinātni, ja ne par visiem citiem jautājumiem, nav viegli iegādāties daļēji literatūras un populāri zinātniskās literatūras darbus.

Lai panāktu nepieciešamo lūzumu šajā svarīgajā nozarē, tuvākajos gados daļēji literatūras, bērnu literatūras, lauksaimniecības literatūras un zinātniskās

literatūras metieni, kā arī abonējamās literatūras metieni jāpalielina vismaz divas reizes. Jāorganizē mācību grāmatu izdošana augstskolām un vidusskolām tādā apmērā, kas pilnīgi apmierinātu mūsu jaunatnes un mācību iestāžu vajadzības, jāveic pasākumi, lai tālāk centralizētu un radikāli uzlabotu visu grāmatu izdošanas darbu mūsu zemē.

Bet kāpinājums grāmatu izdošanas laukā nav domājams, ja netiks ievērojami palielināta papīra ražošanas un paplašināta poligrāfiskā bāze. Tāpēc jāpanāk papīra ražošanas straujš paaugstinājums, jāpalielina asignējumi grāmatu izdošanas vajadzībām, lai ātrāk pabeigtu celtniecību un uzceltu jaunus lieljaudas poligrāfijas kombinātus Maskavā, Kāļiņinā, Jaroslāvā, Saratovā, Čelabinskā, Minskā, Rostovā, Tambovā, Novgorodā un dažās citās pilsētās.

Par pašu varenāko un pašu populārāko mākslas veidu visplašākajām tautas masām mūsu zemē dibināti uzskata kino. Padomju kinematogrāfijai ir bagāta vēsture. Padomju kinematogrāfijas darbinieki pagātnē radījuši daudz labu filmu, kas ir iemīļotas tautā un augstu novērtētas mūsu sabiedrībā. Starptautiskajos kinofestivālos padomju filmas gūst augstu novērtējumu un saņem labākas premijas.

Padomju kinematogrāfijas pārkums ir vispārējs fakts. Bet tajā pašā laikā mūsu kino nopietni atpaliek no tautas kultūras prasībām. Tieši jāpasaka, ka kinematogrāfijas darbinieki palikuši daudz parādā mūsu tautai.

1953. gadā visas padomju zemes kinostudijas laida klajā tikai 28 pilnmetražas mākslas filmas un 12 filmas — ekranizētas teātra izrādes. Iepriekšējos pēckara gados laida klajā vēl mazāk mākslas kinofilmu. Vairāku kinofilmu idejiski mākslinieciskais līmenis ir zems, un neapmierina iedzīvotāju kultūras vajadzības.

Mums jādarā viss, ko vien varam, lai jau 1954. gadā panāktu nopietnu stāvokļa uzlabojumu. Kinematogrāfijā un ievērojami palielinātu pilnmetražas mākslas filmu izlaidumu. Kinematogrāfijas darbiniekiem jāpanāk, lai padomju kinofilmām būtu iespējas vismaz vienu

divas reizes nedēļā noskatīties jaunu kinofilmu.

Izcili liela nozīme padomju tautas kultūras dzīvē ir radio. Radiopārraides katru dienu klausās visa mūsu tauta. Taču nevar atzīt par pilnīgi apmierinošu mūsu radiopārraidījumu kvalitāti, to saturu, kā arī stāvokli radiofizikā, it īpaši uz laukiem. Bieži vien mūsu radiopārražu programmas ir vienmuļas un garlaicīgas.

Uzdevums ir, pirmkārt, palielināt vienlaikus sniedzamo radiopārraidījumu programmu skaitu, lai radiopārražu saturs varētu maksimāli apmierināt visus iedzīvotāju slāņus. Otrkārt, ātrākos tempos jāattīsta lauku radiofizikā, jau tuvākajos gados mums jāpanāk, lai katrā ciemā būtu savs radio, un katrā kolchoza mājā — radiotranslācijas reproduktors.

Svarīgi socialistiskās kultūras centri ir bibliotēkas, klubi, muzeji. Nevienu zemi nav tik plaši sazarota kultūras iestāžu tīkla kā Padomju Savienībā. Taču arī te mūsu iedzīvotāju prasības tālu aizsteigušas priekšā šo iestāžu darba līmenim un saturam.

Partija un Valdība veikušas visenerģiskākos pasākumus, lai panāktu lauksaimniecības pacēlumu, bet kultūras darbs lauku iedzīvotāju vidū, it īpaši rajonos, kur apgūst atmatas un vecānes, vēl aizvien noris ļoti vāji. Ne jau visiem kolchozniekiem, MTS un padomju saimniecību darbiniekiem ir iespēja regulāri noklausīties radio, savlaicīgi iegādāties jaunu grāmatu, noskatīties jaunu kinofilmu, aiziet uz koncertiem un teātra izrādēm. Mēs varam novērst un mums jānovērš šis lielais un nepieļaujams trūkums kultūrizglītības darbā uz laukiem.

Biedri! Ļoti lieli un goda pilni ir uzdevumi, kas tagad izvirzījušies padomju kultūras darbiniekiem. Mūsu socialistiskās Dzimtenes tālākai uzplaukuma dīzeņa programma, ko izstrādājusi Partija un Valdība, iedvesmo padomju kultūras darbiniekus. Biedri deputāti! atļaujiet jums apliecināt, ka kultūras darbinieku milzu armijā ies pirmajās rindās cīņā par komunisma pilnīgu uzvaru mūsu dižajā lieliskajā zemē! (Aplausi.)

TAUTAS DEMOKRATIJAS VALSTĪS

Jaunās Ķīnas muzikas kultura

Zurnala «Sovetskaja Muzika» 1954. gada 4. numurā ķīniešu autors Lui Čzi raksta:

— Pēdējo četrus gadu laikā Ķīnas muzikas darbinieki, sekodami Priekšsēdētāja Mao Cze-duna norādījumiem literatūras un mākslas jautājumos, veikusi lielu un sēkmīgu darbu.

Radusies virkne lielisku darbu, kuriem ir svarīga audzināšanas nozīme. To skaitā komponista Čjui Si-sjan dziesma «Visas pasaules tautu griba» (Čzao Si vārdi), Van Sjanja «Dziesma par Dzimteni», uiguru komponista Abdurachmana dziesma «Lielais Mao Cze-duns», Čzo Bei-čži «Ķīniešu brīvprātīgo kaujas dziesma», kurā vārdus sacerējis tautas brīvprātīgie, Čzou Lu «Māte prasa mieru», Jue Lunja «Esmu karavīrs», Čzau Fina «Lai nostiprinās pašas tautas draudzība».

Pie mūsu radošajiem sasniegumiem jāpieskaita Ljan Han-čuaņa opera «Van Gui un Li Sjan-sjan» (Jui Čunja librets), opera «Mazā Er Heja kāzas», ko sarakstījis Centrālā teātra mākslas institūta operas fakultātes studentu kolektīvs, Hun Ge opera «Dun Cūn-zi», Li Zep-fu opera «Dzirkstēles», kā arī filmām komponētā muzika — Čjui Bei, Čzau Lu un Ma Ke muzika kinofilmam «Sirmā meitene» un Ge Jan-ja muzika kinofilmam «Ķīnas melns».

Mūsu izdevniecības publicējušas vairāk nekā 9000 masu dziesmu. Bez tam ķīniešu komponisti sarakstījuši

muziku 85 kinofilmām (ieskaitot mākslas, hronikālās un multiplikācijas filmas); radītas 10 operas un vairāk nekā 30 kamermuzikas un instrumentālā žanra darbi. Tas viss spīgti liecina par Ķīnas Tautas Republikas jauno komponistu lielo radošo entuziasmu.

Ievērojami panākumi gūti arī masu muzikālajā audzināšanā. Pēc 1951. gada statistikas ziņām, Ziemeļaustrumu Ķīnā bija 2193 koku kolektīvi, 85 orķestri un stīgu ansambļi, 208 pūtēju orķestri, 55 tautas muzikas ansambļi (profesionālie un pašdarbības).

1952. gadā Tjanczinā skatījās 119 pašdarbības koku kolektīvi un 86 muzikas pulciņi. Sanhajas pilsētas koku ansambļu konkursā 1950. gada augustā piedalījās 213 kolektīvi; pēc pusgada 1. Maija svētku konkursā tajā pašā pilsētā piedalījās jau 417 koku kolektīvi.

Visķīnas muzikas darbinieku savienība, centrālās un vietējās radiostacijas, kā arī Tautas revolucionārās kara komitejas kultūras nodaļa izdod vairāk nekā 20 periodisku muzikas izdevumu: žurnālus «Tautas Muzika», «Dziesma», «Muzika Sanhajā», «Masu Muzika», «Muzika Ziemeļaustrumu Ķīnā»; krājumus «Ziemeļaustrumu Ķīnas dziesmu izlase», «Dienvidķīnas muzika», «Nankina muzika», «Dziesmas pa radio», «Tautas dziesmas», «Tautas atbrīvošanas armijas dziesmas» u. c.

Žurnāls „Kunst und Literatur“

Vācu padomju draudzības biedrība Berlīnē sākusī izdot žurnālu «Kunst und Literatur», kurā tiek publicēti padomju autoru zinātniskie darbi un kritiskie raksti mākslas un literatūras jautājumos.

Žurnāls iznāk reizi divos mēnešos.

Pirmā numura priekšvārdā VDR Valsts mākslas lietu komisijas priekšsēdētājs Helmutš Holgausers norāda, ka padomju literatūras un mākslas

radošās attīstības problēmas izraisa lielu interesi arī vācu lasītājos, mākslas zinātniekos, kultūras darbiniekos. Iepazīšanās ar padomju kritiskās domas sasniegumiem palīdz vācu pētniekiem rast pareizu pieeju klasiskā mantojuma un daļēji radniecīgu problēmu atrisināšanai VDR. Žurnāla uzdevums ir palīdzēt vācu kultūras darbiniekiem pārvarēt kosmopolitisma un dekadences ietekmes un pārliecināt liet pa realisma un tautiskuma ceļu.

ADOLFS TALCIS

Gadījums ar inspektori

Apraksts

Tas notika 1953. gada maija priekšvakarā.

Jaunais tvērējceltnis, izbraucis no montēšanas ceča, tagad stāvēja kanālmalā, augstu izcēlis savu režģoto šautru. No tālienes tas izskatījās kā milzīga žirafe.

Arvids Tille ar saviem brigades vīriem to pēdējo reizi pārbaudīja. Viņš vēl un vēlreiz izmēģināja izlīcas izturību, kustības ātrumu, visāda velds pagriezienus. Vairākkārt aptaustīja katru zobriteni, īvēreklī vai uzgriezni, katru tvaika mašīnas krāniņu, katru vinčas iekārtas detaļu.

— Kārtībā! — Tille beidzot noteica, kad viss likās pārbaudīts. — Celtnis uz goda, var nākt un pieņemt.

— It kā būtu... — atturīgi plebilda tehniskās kontroles priekšnieks, prātīgs un apdomīgs vīrs, kas nekad nestrādājis ar secinājumiem, iekams pēdējo vārdu nebija teikusi reģistra inspektore. Tāpēc arī šoreiz viņš sacīja: — Redzēsim, ko teiks Antopina Aleksandrova...

— Ko šī var teikt, ja viss kārtībā, — atslēdznieks Kupra paklūšam norūca, berzēdams eļļainās rokas mikstā kokvilnas plūču gabalā. Varēja manīt, ka viņš nav sevišķi draudzīgi noskaņots pret reģistra inspektori, kurā, kā tam likās, tikai to vien allaž meklēja, lai varētu epieslēties. — Būtu drīzāk nākusī un pieņemusi, — viņš turpināja rūkt. — Visi kārtīgi cilvēki šodien beidz ātrāk darbu, lai var sākt svētkus uzņemt. Vakār jāiet uz balli, skatīties, kā Rīga jau paspējusi uzposties. — Kupra piegrūda elkonī savam darba biedram Vēberstam, jaunam brūni ledēgušam pusim, kas tāpat pūlējās notīrīt eļļam un krāsām notriektās rokas.

Jā, brigades vīri tikai tagad tā īsteni ieraudzīja, kādā krāšņā svētku rotā tērpusies pilsēta. Visur plīvoja karoģi — gan ugunssārti kā sarkano magoņu ziedi, gan bālganzili, kā debesis.

Rīgas nami, kuģi Daugavā, tiltu fermas — viss vilpoja spīgti krāsainā ziedu jūrā.

— Vai ielūgumus esat saņēmuši? — Tille apvaicājās brigades vīriem.

— Kabatā! — Vēbersts plesīta ple sāniem. — Līdzko pieņems celtni, tūlīt jālaicās uz mājām. Vēl uz pirti jāizskrien, jāpārgērbjas. Pamatīgi svētki būs šogad: saulīte staigā pa zemes virsu...

— Būtu jau arī tā kā nopelnīts, — Tille pašapzinīgi plebilda, uzsmēkēdams cigareti un ar ikšķa galu viegli pakasidams tikko jauzāmas gaisās ūsas uz šķelmīgās virslūpas. Osipas gandrīz saplūda kopā ar pāris dienu neskūtās bārdas rugājiem. Viņš novilka pa tiem ar delnas virspusi un pavīpāja: — Arī man, vecam pulkam, nekārtīgi mazliet uzposties. Sieva nupat beigusī Lauksaimniecības akadēmiju, nav vairs nekādi joki...

— Tad jau šovakar jums abiem jāuzstājas, — brigades vīri priecīgi viņu apsveica.

— Gan jau priekšniecība uzstāsies, vai nu velti mēs nododam otro virslūpa mašīniti šajā ceturksnī, — Tille zīmīgi pamiršķināja savas zilās acis, pamādamas uz tehniskās kontroles priekšnieka un vecākā meistara pusī. Sie tomēr nelīcas dzirdam, šķita varēn iegrūmīši celtna apskatē.

— Nav ko runāt — brigades vīri bija pelnījuši atpūtu, to zināja meistars, to zināja arī rūpnīcas vadība. Par virslūpa celtni, kas bija radies pirmssim, ja sacensību rezultātā, visu laiku pastiprināti interesējās gan partorgs, gan plānu daļas vadītājs, gan pats direktors. Kad jauno celtni ar vinčas palīdzību vilka laukā no ceča, katrs bija dārijs ko varēdams, lai četrdesmit četrus tonnu smagais milzenis varētu izbraukt pa sliežu ceļu bez jēbkādes kļūmes. Nekādā nejaušībā, nekas vairs nedrīkstēja aizkavēt celtna nodošanu,

Rūpnīcas vadība bija piedalījies arī pie pirmās pārbaudes un apmierināta aizgājuši, zinādama, ka Tille vienmēr nodod savas brigades montētos celtnus bez kādiem starpgadījumiem.

— Bet kur tad inspektore šodien tā kavējas? — beidzot ierunājās arī Tille, redzēdams, ka pusī varenī pošas uz mājās iešanu. Tas viņam bija solīts par centīgo strādāšanu sacensību laikā, un brigadieris jau sāka uztraukties, ka nevarēs izpildīt šo solījumu.

— Gan ieradīsies, neuztraucies, — tehniskās kontroles priekšnieks rāmi atbildēja. — Pielūko tikai, lai viss būtu kārtībā.

— Uz goda! — Tille ar ikšķa galu atgrūda uz pakauša melno, nospekoto žokejcepurī, tomēr gaidīdams vēl un vēlreiz apstāļāja cēlo milzeni. Bija patīkami apzināties, ka esi viens no tā radītājiem un zini, kādā nozīme katrai skrūvītei, kas iegriezta mašīnā.

II

Inspektore ieradās ar mazu nokavēšanos un, kā parasts, neko nerunādama, tūlīt ķērās pie darba. Tille, sēdēdams celtna kabinē pie vadības pulsta, viņai nodemonstrēja mašīnas veiklību, pagriezienus, izlīcas celtnes, tālākos un tuvākos sniegiņus — visu celtna darbību gan ar tvērējkausu, gan ar āķi. Ģērbusies zilā kombinēzonā, inspektore staigāja līdz kustošajai pamatnei, vērodama, vai neslīst gulpiņi, pārbaudīja bremzes, ložņāja gar zobriteni un vinčas trumuli, izmēģināja katru tvaika mašīnas krāniņu, katru tvēreklī, — mērija un pētīja, lai tiešām visu pārbaudītu, lai nebūtu ne novirzes, ne plaisājumu, ne mazākas atskabardziņas, it nekā tāda, kas nav pieļaujams krietni mašīnā. Viss jau bija gandrīz pieņemts, bet pēkšņi viņa sāka ieklausīties strāvas ražotāja generatora troksnī.

— Kas tur tā kļūdz? — inspektore nepatīkami savilka savas tumšās ūsas, un nolēcās pie generatora. — Nu, nu, ieslēgt spuldzes! — viņa komandēja, Katla armatūras montētājs ieslēdza pārbaudes leri. Pie generatora, neļaimi nojauzdams, stēdās arī Tille. Rūpīgāk ielūkojoties, pat spīgtajā dienas gaismā vēreja redzēt, ka spuldzes nerāda pilnu spriegumu. Voltmetra šautriņa nervozi svārstījās, neuzkāpa līdz vajadzīgajai svītrīnai.

— Nē, nē, nepieņemsi! — inspektore, brīdī skatījoties un klausījoties, noteica. — Vai tad jūs nedzirdat svešu troksni? — viņa pagriežas pret blakus stāvošo brigadierī.

Tille pietvika gluži sarkans, pameta asu skatenu lejā uz vecāko montāžas meistaru. Tas tikpat jautājoši un ar acīm redzamu nepatīku paskatījās uz viņu. «Te tev nu bija viss kārtībā un uz goda», meistars skaudrās acis nepārprotami pārmeta.

— Antopina Aleksandrova, generators nav mūsu rūpnīcas ražojums, — Tille stēdās paskaidrot, kaut gan pats apzinājās, ka tas nav nekāds atbaidošs. Tomēr nesaprotamā kārtā uzmacās tāda sajūta, ka patlaban viņam un viņa brigādē tiek nodarīta briesmīga pārestība.

Protams, inspektore nemaz neklausījās, ko viņš saka, saņģusi nokāpa no celtna un savu lēmumu atkārtāja tehniskās kontroles priekšniekam: — Nepieņemsi. Nevar. Kur tad bija jūsu OTK? Kāpēc neredzēja? Kāpēc pieņēma tādu generatoru?

Nesteidzamās viņa novilka platos, eļļainos ādas cimdus un lēnu soli gāja projām. Tehniskās kontroles priekšnieks, tāpat klusēdams, viņai sekoja. Pat atpakaļ neatkāpījās.

Nebūtu vismaz taisnojies, — vecākais meistars izgrūda čaur zoblem un arī stēdās prom, it kā celtnis būtu saindēts vai talsītos eksplodēt.

Tille labu brīdī ne vārda nevarēja izdabūt, kaut gan sirds plīsa vai pušu no dusmām. «Veļna milti! Paši iesmērē tādu generatoru, bet nu lasās visi prom kā no nelaimes. Vai es varu atbildēt par motoru, vai es to esmu taisnījis? Lai taču viņa nepieņem!...» Arī viņam brīdī likās, ka inspektore ar nolūku sameklējusi kļūdu. Ja viņa nesāktu klausīties un pētīt, celtnis būtu

pieņemts un varētu iet mājās. Un, it kā uzminējis brigadierā domās, atslēdznieks Kupra sacīja:

— Nu, piesienas gan. Tikām pētīja un meklēja, kamēr beidzot atrada. Val tā ir mūsu vaina, vai mēs varam atbildēt par visu pasauli...

Kaut gan Tille bija domājis to pašu, Kupras piezīme tomēr šķita nevēlta, — vēl vairāk sakaitināja brigadierī. — Ko tad lai viņa būtu darijusi! Laikam vajadzēja izlaist celtni ar bojātu generatoru? Tā tikai vēl trūka! Pēc kāda laika dabūtu tādu reklamāciju, ka pašiem ausīs svilst un gadliem vēl bērni pieņemtu.

— Atradis par ko gausies, šodien tik un tā vairs nevar uzmontēt jaunu generatoru, — Kupra paklūšam noburksēja.

Tille sacīrtās atpakaļ. Gribēja laikam pateikt ko asu, bet apdomājās. Balss izklausījās gandrīz lūdzoša, kad sacīja:

— Pusī, pagaidiet mazliet. Aiziešu pie ceča priekšnieka. Jāpdomā, ko darīt, gluži tā jau arī nevar...

III

Ceča priekšnieks Greidiņš kaut ko stēdīgi rakstīja, kad viņa kabinētā ienāca Tille kopā ar brigadierī Rozenbergu, kas bija montējies celtna pamatni un tādā arī bija norūpējies, lai darbs tiktu pieņemts.

— Priekšniek, ko nu darīt? — Tille vaicāja.

— Tāpat izgāza gan, ko? — Greidiņš tāpat atjautāja, un pirmajā acimrīklī nevarēja saprast, vai viņš ir noskaņots vai jūt līdzīgu draugam. Vēl nesen visi trīs bija kopā strādājuši kā atslēdznieki un montētāji gandrīz vai no pirmajām rūpnīcas atjaunošanas dienām. Kopīgi pārdzīvojuši pirmo tvērējceltnu montēšanas grūtības, kas toreiz vilkās mēnešiem, kopīgi arī izauzī par komunistiem un savas rūpnīcas patriotiem.

— Izgāza, — Tille noplietēja rokas. — Antopina Aleksandrova nemaz runāt negrib. It kā tā būtu mūsu vaina! Celtni ņēma priekšā pēc nollim — nekur nevarēja pieslēties, bet pieslēdz

(Turpinājums 3. lappusē)

Daudzu svarīgu uzdevumu vidū, ko kolchoziem izvirzījis PSKP CK septembra Plenums, ir ciematu celtniecība.

Domājot par kolchoznieku dzīvojamā sabiedriskā ēku celšanu, liela uzmanība jāpievērš arī saimniecisko ēku celtniecībai. Katram kolchozam vispirms jāizveido spēcīga saimnieciskā bāze, tai skaitā augsti produktīva sabiedriskā lopkopība. Pēdējais uzdevums, protams, nav vieglams bez piemērotām lopu kūtiņām, barības krātuvēm, barības virtuvēm un citām lopkopības fermu ēkām. Mūsu kolchoznieki to pareizi saprata, visur redzam pabeigtas jaunās kūtiņas, skābarības tvertnes utt. Šim jautājumam ir liela nozīme ne vien kolchozu saimnieciskajā nodarbinātībā, bet arī mūsu lauku jaunās arhitektūriskās sejas veidošanā.

Iegriežoties Elejas rajona Staļina ielā nosauktajā kolchozā, jau pa galveno redzams kolchoza lepnums — jaunā govju kūts. Šo kūti cēlusi kolchoza būvbrigāde. Tā ir viena no skaistākajām kūtiņām mūsu republikā. Kūts celta pēc tipu projekta, kurā paši kolchoznieki uz savu ierosmi izdarījuši zināmas izmaiņas, lai uziabotu kūts iekšējo iekārtojumu un ārējo veidojumu. Kūts kalpo betona sienas nokrāsotas gaišā krāsā, bet logu un durvju ailes, ēku stūri tērpti sārļiem kļēģiem. Tumšāki krāsoti zeltaini, vērtas, kas kontrastē ar gaišo sienas plakni.

Kolchoznieki izpratuši, ka, pielietojot saimnieciskās ēku veidojumā kontrastējošas krāsas, var panākt izteiksmīgāku saimnieciskās ēku arhitektūru.

Bez tam ēkai paaugstināts dremelis, tādējādi palielinot bēniņu telpas un jās nodrošina uzturēšanās. Līdz ar to kūts nelīdzenas virsmas, bet iekšējās apkārtnē dabas ainava. Kūts celāji, meklējami labāko atrisinājumu savai jaunceltnei, bija iepriekš iepazīstināti ar vairākiem uzceltām kūtiņām mūsu republikā. Lai gan kūts iekārtojuma ir vēl daži trūkumi, tās ārējais veidojums atzīmīgi novērtējis lopkopības ēku projektētāji Maskavā.

Positīvi vērtējot elejniešu meklējumus saimnieciskās ēku glītā ārējā izveidojumā, jāvērtē projektētāju uzmanību uz brālīgo republiku kolchozu un padomju saimniecību pieredzi saimnieciskās ēku celtniecībā.

Maskavas apgabala Ramenskā rajona Molotova vārdā nosauktajā kolchozā uzceltajās saimnieciskās ēkās domāta arī visatbilstošākā grupu vienību apdare, tās krāsas, vienlīdzīga arhitektūras motīviem, visu lopkopības fermu veidojot kā vienotu ēku kompleksu. Ēku celtniecībā pielietoti vienādi būvmateriāli, skārda jumti zaļganā tonī, logu ailes tērptas gaišā apmetumā, vienādi ēku dzegšu un zeltainu izveidojumi.

Vēribu saimniecības ēku arhitektūrai

Līdzīgu vienveidīgu saimnieciskās ēku ansambli redzam arī Soču padomju saimniecībā Melnās jūras piekrastē, kur visām saimnieciskajām ēkām gaišas sienas, sārti karnīpi vai šifera jumti, vienādi arhitektūras motīvi.

Šie nedaudzle piemēri liecina par lauku darbaļaužu attieksmi pret saimnieciskās ēku arhitektūru. Viņi pareizi novērtē saimnieciskās ēku mājīgo nozīmi jauno kolchozu ciematu veidojumā.

Par to, ka ir visas iespējas radīt izteiksmīgu saimnieciskās ēku arhitektūru, liecina vēl daudz piemēru no brālīgo republiku kolchozu un padomju saimniecību celtniecības prakses, to liecina arī mūsu arhitektūras piemēri — Rastrelli celtās Rundales pils saimnieciskās ēkas.

Tomēr saimnieciskās ēku celtniecībā vēl daudz mūsu republikas kolchozos un padomju saimniecībās nepietiek tik pārdomāti. Projektētāji un celāji domā galvenokārt par ēku tiešiem utilitāriem uzdevumiem, atstājot novārtā ēku ārējo arhitektūrisko veidojumu.

Braucot pa šaursliežu dzelzceļu, starp Bausku un Melteni var redzēt jau vairākas padomju saimniecībās uzceltas kūtiņas: garas, šauras, zemas ēkas, kas it kā pieplakusas zemei, tās ir pelēkas, bezkrāsainas, garlaicīgas. Liekas, šo ēku projektētāji un celāji nav padomājuši, ka tām jābūt mūsu materiālās kultūras sasniegumu krātuvē.

Mūsu republikas kolchozos lopkopības ēkas cel pēc tipu projektiem. Jau atskanējušas daudzas balsis, ka

šajos projektos ir trūkumi gan ēku iekšējā iekārtojumā, gan ārējā veidojumā, ka šie projekti neatbilst mūsu vietējiem apstākļiem. Pēc šiem projektiem jau uzceltas un turpina celt daudzas ēkas, ieguldot lielus līdzekļus un daudz darbspēka. Ir pēdējais laiks mūsu lauksaimniecības ēku projektēšanas organizācijām izstrādāt jaunus tipu projektus vai uzlabot esošos, kas būtu vairāk piemēroti mūsu republikas apstākļiem, lai pēc tiem varētu celt labas, lētas, izturīgas un savā arhitektūriskā veidojumā izteiksmīgas saimnieciskās ēkas.

Vairākos priekšzīmīgos kolchozos jau kļuvis aktuāls jautājums par lopbarības sagatavošanas cechu būvi. Atsevišķos kolchozos, piemēram, Bauskas rajonā, jau uzsākti šādu cechu būvdarbi. Bet projektu nav. Viegli saprast, ka tas ļoti apgrūtina celtniecību.

Apgādāt kolchozus ar piemērotiem saimnieciskās ēku tipu projektiem — viens no neatliekamākajiem uzdevumiem, lai virzītu uz priekšu mūsu kolchozu saimniecības centru veidošanu.

Otrs svarīgs uzdevums — laikus nodrošināt visus kolchozus ar kolchozu ciematu plānojumu projektiem. Līdz šim mūsu republikā tikai apmēram pusē kolchozu izstrādāti ciematu plānojumu projekti. Ar celtniecību nedrīkst vilcināties, bet, ceļot bez izstrādāta ciemata plānojuma projekta, tiek pieļautas kļūdas, kas vēlāk grūtī labojamas. Izvēloties attiecīgās ēkas būvvieta, bieži neievēro, ka katrā ēkā ir sa-

stā ar citām ēkām, ka tā ir daļa no visa ciemata apbūves.

Kolchoza ciemats sastāv no divām daļām — dzīvojamās daļas ar nelielām vienstāvu ēkām, no kuru intimā rakstura izdalās sabiedriskās un administratīvās celtnes, un no ražošanas daļas ar liela apjoma saimnieciskajām ēkām, kuru vidū dominējošo vietu pēc apjoma ieņem lopu kūtiņas. Abas šīs daļas nav atsejamā viena no otras, kopā tās veido kolchoza ciemata seju. Šo daļu savstarpējais novietojums noteic ciemata galveno ielu virzienus. Abām šīm ciemata sastāvdaļām jāatbilst stingri norobežota teritorija, ievērojot sanitāri higiēniskās prasības. Šādā kolchoza ciemata zonējuma izpaužas ne tikai gādība par cilvēku, bet atsevišķo daļu norobežojums nodrošina iespēju katrā daļā brīvi augt un attīstīties.

Kolchozu ciematu, kā arī tā atsevišķo daļu novietojumu kolchoza zemes teritorijā izrauga speciāla pieņemamā komisija, kurā ir lauksaimniecības un kolchozu celtniecības speciālisti, ciemata padomes un kolchoza priekšsēdētājs, agronomi, zootehniķi, veterinārārsti, arhitekti, sanitāras inspekcijas pārstāvji un citi speciālisti. Komisija izrauga ciemata vietu, ņemot vērā gan kolchoza zemes teritorijas veidu un augu seku izvietojumu, iekšējo ceļu tīklu, kā arī ceļus, kas saista ciematu ar rajona centru, dzelzceļa staciju, MTS, produkcijas nodošanas vietām. Tā ņem vērā esošo apbūvi, kas iekļau-

jama jaunajā ciematā, vietējos dabas apstākļos, lai ierādītu vietu jaunā ciemata sabiedriskajam centram, parkam, sporta stadionam, lai uz krāšņām dabas ainavām būtu vērsta ciemata seja.

Bet kas notiek kolchozos, ja komisija bijusi pavirša un nav pietiekami iedziļinājusies visos apstākļos, turklāt nav pratusi pāri šīs dienas tiešajam vajadzībām ieskatīties nākotnē?

Lūk, Pļaviņu rajonā atrodas bijusī Odzijas pils, kuru spējamais pārbūvēt un izmantot kā kolchoza klubu. Visapkārt tai parks, ūdeņi. Lielas iespējas te izveidot krāšņo kolchoza parku. Bet apmēram 30 m no pils uzcelta jauna cūku kūts. Kolchoznieki ieguldījuši tur lielus līdzekļus. Arhitektam, izstrādājot ciemata izbūves projektu, atliek ieteikt kolchozam kūti nojaukt un pārnest uz citu vietu vai arī meklēt jaunu vietu parkam, paredzēt jaunu ēku klubam. Kolchoznieki izvēlējušies pēdējo ceļu. Jāsaūbās, vai šis ceļš pareizs.

Cesvaines rajonā kolchozā «Kolektīvais darbs» kūts uzcelta apmēram 100 m platā joslā starp skolu un ciema klubu. Šī vieta ir augstākā un skaistākā visā apkārtnē, to ieskauj parks ar alejām. Tā piemērota kolchoza sabiedriskā centra izveidošanai, bet uzcelta kūts traucē to darīt.

Lopu kūti, kā likums, jānovieto ar savu garenasi ziemeļu-dienvidu virzienā, lai telpas vienmērīgāk izsauļotu. Šī kūts uzcelta austrumu-rietumu virzienā, un līdz ar to traucē arī izveidot racionalu lopkopības fermas plānojumu. Arī tā paša rajona kolchozā «Gaišā dzīve» govju kūts novietota nepareizi.

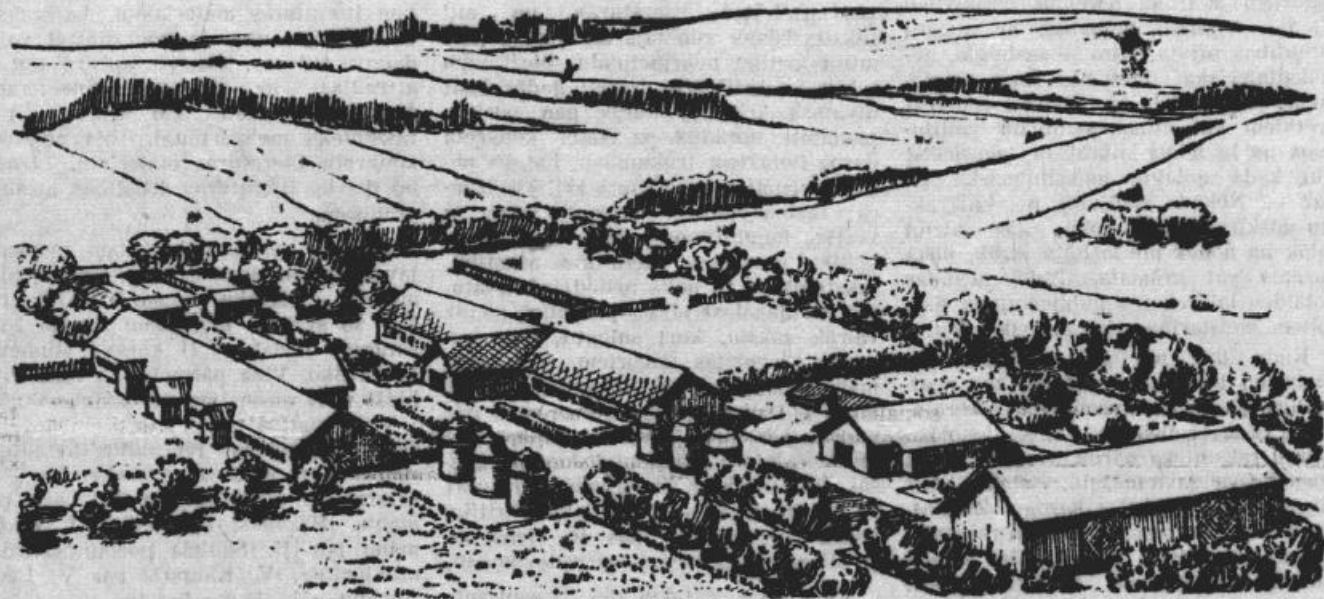
Ar līdzīgām grūtībām bieži jāsadur arhitektiem, izstrādājot kolchozu ciematu plānojumu projektus.

Pašreiz, kad cināmies par strauju lauksaimniecības augšupeju, lai divos trijos gados krašļ paaugstinātu visu mūsu zemes iedzīvotāju nodrošinātību ar pārtiku un reizē ar to nodrošinātu visai kolchozu zemniecībai augstāku materiālo labklājības līmeni, sevišķi aktuāls ir kļuvis jautājums par kolchozu ciematu celtniecību.

Arvien vairāk un vairāk mūsu republikas rajonos paceļas jaunas saimnieciskās ēkas — lielas lopu mītnes, skābarības tvertnes, kaltes, klētis, siltnīcas. Tās ir mūsu laukiem nepieciešami lieli izmēru ēkas, kas jūti ietekmē ciematu veidošanu. Tāpēc saimnieciskās ēku projektēšanai, apvienojot ražošanas kompleksos un šo kompleksu iekļaušanai kolchoza ciemata jēgā, jāpievērš daudz lielāka uzmanība, nekā to šobrīd vēl dažkārt vērojam.

Arhitekte I. Dāvidsone.

LPSR Zinātņu akadēmijas Arhitektūras un celtniecības institūta zinātniskā līdzstrādniece

Liellopu fermas projekts Zinātņu akadēmijas Zootehnikas-zoohigienas institūta zinātniskajā saimniecībā «Krimulda». Projekta autore arhitekte I. Dāvidsone.

(Turpinājums no 2. lappuses)

generatoram. Vair mēs to esam ražojusi? Vismaz divi OTK to pārbaudījuši un tomēr iesmējās.

— Un tu domā, ka mums to vajadzētu, ka tu saki, iesmērt kādam tālāk? — cecha priekšnieka pierē tevīkās nepatīkas ēna.

— Nu, to es nedomāju, tikai dusmas, ka tā var gadīties, — Tille sacīja.

— Es nesaprotu, kas tie par smatnīkiem, kas var izlaist brāķi, — arī Rozenbergs pūkojās. — Vai tā kāda strādāšana, ja katrs detaļa vai mašīna, ko saņem no cehiem, vienmēr jāpārbauda, jāuzlūko ar neuzticību. Kā vispār tāds generators, kas nedarbojas, kā nākas, varēja tikt izlaists no rūpnīcas un nokļūt pie mums?

— Tāda pašā kārtā, kā mēs to griežām palaist atkal tālāk, — Greidiņš pavīpēja.

— Taisnība, tā strādāt nevar un tāpēc jātur acis vaļā, jācīnās, lai pašā nepieļautu kļūdas un arī citiem nepieļautu to darīt. Soreiz tomēr ar šīs vecās patiesības atkārtošānu nekā nepadomāsim. Zēl, ka patlaban rūpnīcā nav galvenā inženiera, viņš aizbraucis uz pilsētu... Tu esi nodevis desmitiem ceļiem, — cecha priekšnieks pagriezās pret brigadieru Tili.

— Kas to varēja iedomāties, ka tā iznāks? Zvanija Svecovs, ieteica pagādīt inženieri...

— Velna milti, partorgam acis negribētos skatīties! — Tille sacīja. — Tāda sajūta, it kā mēs būtu viņu piekrapuši, apstrādājuši visu rūpnīcu. Vajadzētu pašiem ko izdomāt. Un ja šodien grib vēl nodot, nemaz nav laika gaidīt, — viņš uztraucās.

— Nu, tā jau ir komunistu valoda, — Greidiņš manāmi atplauka.

— Piesēdēt, padomāsim, — viņš aicināja un, izņemis cigarešu paciņu, piedāvāja. — Sasmēķēsim. Dažkārt pipēšana arī varot palīdzēt. Jāpadomā, ko darīt.

— Jaunu generatoru šodien tik un tā nevar uzmontēt, — sacīja Tille. — Mechaniski viņš papēma cigareti, aizsmēķēja un kārt vilka dūmu pēc dūma.

Kabinētā ienāca vecākais meistars.

Viņš tūlīt lietiski iejaucās sarunā:

— Nav daudz ko gudrot, jātaisa tik vajā generators...

— Viss jau būtu labi, ar to varbūt varētu izlīdzināties, bet puīši vairs nebūs ar mieru strādāt. Solīju viņus šodien palaist atpakaļ mājās, visu laiku strādājuši, stundas neskaitīdami. Zēniem tāds svētku noskaņojums, visu priekšpusdienā par to vien runāja...

To, ka solījies arī pats būt šodien atpakaļ mājās, Tille tomēr neteica.

— Puīši nenomirs, ja pastrādās kādu stundīņu ilgāk, — ieteicās meistars.

— Nomirt nenomirs... taču solījumi jāpilda, — cecha priekšnieks kļuva domīgs. — Un celtnis arī jānodod, to tāpat esam solījuši kopā ar visu rūpnīcas kolektīvu. Jā, nelāga viss sanāks...

— Es, Arvid, tev tešu palīgā, ja puīši akurāt negribēs, — piedāvāja Rozenbergs un tūlīt piebilda: — Tomēr tā jau nebūs! Kad tu sāksi strādāt, viņus dzidams neaizdzīsi. Vai nu mūsu strādniekus nepazīsti? Mazliet parūks, bet strādās kā zvēri. Meistaram taisnība: nav daudz ko gaidīt, iesim tik un rausim vaļā!

— Paga, paga, — cecha priekšnieks pacēla roku. — Visu vajag pareizi izdomāt... Man liekas, ka pietiks, ja noņems tikai aizsargvākus un pārbaudīs tvaikvadli. Nu kas tur varētu būt? Virzuļa pirksti vainīgi? Ekscentrisks?

Tos var apmānīt. Ja būtu kāda lielāka kļūda, to tu pa gabalu jau dzirdētu, arī tehniskajām kontrolēm tas nebūtu izsprucis cauri.

Sīki visu pārsprieduši, viņi devās pie celtni. Rozenbergam bija taisnība: brigades viri, kaut arī bija jau nomazgājušies un no sākuma burkšķēja, ka citu nevīžības dēļ jāatsakoties no svētku balles, tomēr projām vis negāja. Tilles rosmē drīz vien ierāva tos atkal darba tīkpat dedzīgi kā vienmēr.

— Nu ja, virzuļa pirksti! — Greidiņš iesaucās, kad noņemtie aizsargvāki atklāja generatora galvu.

— Mazāks, — Tille konstatēja, pē-

līdams atrasto vainu. — Būs jātaisa jauns. Velna milti, kā lai to izkombinē? Ja visa padarīšana jāņem nost, tad vakars...

— Vajag mēģināt, vai nevar gultni apmānīt uz vietas, — ierosināja meistars.

— Jāmēģina, — Tille piekrita.

— Bet, redziet, te jau arī «spēle» liekā, — viņš rādīja uz kurbuļa ass ekscentra loku, kur klapa pirksts nebija gluži perpendikulārs cilindra gājienam. — Atkal vakars, būs jāliek jauni gultni.

— Vai tos gultnus pašā nevar pagatavot? — Vebersts interesējās.

— «Nevar» pasaulē nemaz neesot, — teica Kupra un zīmīgi pamīrkšņināja darbābiedram ar aci, kas nozīmēja apmēram to: «Labāk nerunā, nekārtīgi brigadier! Ja viņš ķeries pie darba, tad viss būs kārtībā».

— Stāsta, ka no savas ādas nevarot izlīst, — brigadieris jokodamies piebilda, vērtīgi aplūkodams izņemtas detaļas.

— Redzi, ko nozīmē pieļaut kļūdu par dažām simtdaļām, — viņš sacīja. — Bet ātrāk te viens man teica: «Kas tur liels, ja tikko acīm saskatāma novirze...» Ja reiz ko dara, tad allaž jādara tā, lai nebūtu otrreiz jāņem rokās. Dažkārt var pamācīties arī no citu kļūdām...

Mechaniskais cehs steldzami pagatavoja jaunu virzuļa pirkstu un vajadzīgos gultnus un pēc dažām stundām, pļevakarē, reģistra inspektore bez iebildumiem pieņēma virsplāna tvērdēlni.

IV

Kad viss nu beldzot bija tiešām kārtībā, nezin kāpēc uzreiz vairs nebija nekā jāstādza. Puīši ienāca pļevāca instrumentus, Tille, tāpat neisteigdamies, apmierināts berzēja rokas plūcu gabalā un vēlreiz mierīgi apskatīja tagad aplūkušo, stingro milzeni.

— Es jau zināju, ka Tille mūs nepievilks, — ausis vēl skanēja rūpnīcas partorga vārdi.

Tad viņš ieklausījās, ko runā brigades viri.

— Inspektore vēl pašā pēdējā brīdī

griebeja laukam atrast kādu vainu, varēn klausījās un pētīja...

— Griebeja vēl piesieties, bet nekas neiznāca...

— Un labi, ka tā pamatīgi pārbauda, — Tille iejaucās sarunā. — Labāk tomēr, ka mūsu darbu slavē, nekā peļ. Ja jūs nopirktu pulksteņi un tas brīžiem rādītu atpakaļ laiku, brīžiem vēlāku, es domāju — jūs labprāt vienatnē griebtu sastapt šā pulksteņa taisītāju, lai tam iemācītu, kā jāstrādā...

— Tas jau arī taisnība, — puīši galu galā piekrita.

Pa rūpnīcas pagalmu lēnu soli nāca Greidiņš.

— Vai tad mājās nemaz neiesiet? — viņš smaidīdams vaicāja. — Vakara taču balle...

— Būs laiks tomēr jāiet, — Tille tāpat atbildēja. — Sievas būs pargalējušas, domās, ka mēs uz savu roku sākuši svinēt.

— Vai zini, tev nu gan arī sagādās, — cecha priekšnieks viņam draudzīgi uzsmīta uz pleca. — Vai atceries pēdēsimt pirmā gada Vecgada vakaru?

— Kā tad nu to neatcerēties, — Tille pasmaidīja.

— Ek puīši! — cecha priekšnieks uzrunāja brigades vīrus, kas bija sākušies apkārt. — Tā tik bija balle! Laukumā stāvēja pieci tvērdēlni zem tvaika. Visa rūpnīca sanākusī kanāla malā...

Mēs gatavojāmies nosūtīt jaunu partiju krānu uz lielajām celtnēm. Bija vēl bargāka pieņemšana: inspektori un komisijas, pētīja un mērija, nekas nevarēja palikt neievērots. Beldzot mīlīgās, runas, — isti svētki! Bet brigadierim Tilem tovarak paredzētas kāzas, mājās gaida jauna sieviete, vīrs... Vai atceries? — Greidiņš pievērsās Tilleim. — Kad visi pieci celtni sāka svīpt, it kā, sasaukdamies ar tiem, kas jau strādāja Kuibiseva, Staļingradā, Kalachā un citās slavenās vietās, likās — ausis pīlēt puši! Un tvaiks vēla tādus mutulus, ka uguns-

dzēsēji kļuva nemierīgi... Tā bija toreiz. Un tagad atkal tev sagādāšanās. Aina beigusī studijas, norunātas svinības, mājās gaida dēls... Piparus, droši vien, tu dabūsi. — Greidiņš pameta ar aci.

— Nu jau nekas, nu balle tomēr sanāks, kaut ar novēlošanos, — Tille ieskībi pasmaidīja. — Galvenais — celtnis kārtībā, mierīgs prāts. Citādi par to vien būtu jādomā, visi svētki sabojāti.

— Zēni, mācīties no šī vīra, — cecha priekšnieks pamāja uz brigadiera puši. — Tā vajag mīlēt savu rūpnīcu, savu darbu! Ne velti viņam piešķirts republikas labākā atslēdznieka nosaukums, ne velti tauta dāvājusī uzticību, ievēlējuma par sava rajona darbaļaužu deputātu. Tille izaudzinājis vairākus labus atslēdzniekus-montētājus. Cik sen kā Sauka bija vēl mācekļi, bet nu strādā patstāvīgi, nesen veiksmīgi nodeva savu pirmo celtni.

Viņš vēl jaunus pušis, bet jau brigadieris. Un tāds pats jauneklis bija arī Tille, kad atnāca uz rūpnīcu, pamācīties kādā Saldus remontdarbnīcā. Vai atceries, kāda toreiz izskatījās mūsu rūpnīca? — Greidiņš atkal pievērsās Tilleim.

— Kā nu to var aizmirst! — viņš atbildēja. — To gruvešu un lūzņu kaudzi un vecos fabriku korpusus, kas te snauda svētā mierā! Bail bija nakti strādāt, iedomāties nevarēja, ka tik drīz laika varētu viss tas izgaist!

Vīri neapziņīgi pagriezās pret plašajiem Rīgas mašīnbūves rūpnīcas korpusiem. Viņiem šķita, ka redzētu tos pirmo reizi jaunus, staltus, lieliem, gaišiem logiem un stiklotiem jumtiem. Varbūt tāpēc, ka šī diena bija tāda īpaša, bet varbūt arī tāpēc, ka tiešām nebija nekad tā isti tajos ielūkojušies. Un pēkšņi visi saklausīja, ka visur norimis darba trokšnis. Nedūnēja kalves, neklaudēja elektriskie kniedēšanas āmuri, nerīca ne tiešas virpas, ne celtni. Tas likās nepareizi, bet šī diē reizē pārpēma svinīga laimes sajūta par veikto darbu un peļņto atpūtu.

Literaturas un mākslas darbinieki! Cīnieties par padomju literaturas un mākslas tālāku attīstību! Celiet savas daiļrades idejisko un māksliniecisko līmeni! Radiet mākslas darbus, kas būtu mūsu lielās tautas cienīgi!

(NO PSKP CK AICINĀJUMIEM 1954. GADA 1. MAIJĀ)

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBAS TREŠO KONGRESU SAGAIÐOT

Lai augtu jaunie

Latvijas padomju rakstnieku trešajam kongresam sanākot, gribu izteikt dažas domas par provinces literāro apvienību jauno autoru audzināšanu.

Dažu šo apvienību prāvās attālumus no republikas centra ļoti ierobežo jauno autoru iespējas tieši konsultēties Rakstnieku savienībā. Runāšu konkrēti par Ventspili. Rakstnieku brigādes pie mums ierodas vienu līdz divi reizes gadā. Tikpat reti mēs viens vai otrs nokļūstam Rīgā, kur tad varam satikties ar attiecīgiem Rakstnieku savienības konsultantiem, dzirdēt viņu domas par mūsu sacerējumiem un saņemt norādījumus to tālākai veidošanai.

Si īpatnība literāro apvienību dalībniekiem liek vēltīt sevišķu uzmanību tai augšanas iespējai, ko dod iepazīšanās ar pieredzējušu rakstnieku daiļdarbiem. Krievu klasiskā literatūra, padomju rakstnieku izcilākie sacerējumi — lūk, skola, kur varam mācīties. Tāpēc mēs ar nepacietību gaidām jaunākos izdevumus — grāmatas, žurnālus, laikrakstus, — lai tajos publicētajos daiļdarbos smeltu atziņas, kā veidot sacerējumus, mācītos meistarību no rakstniekiem, kas jau snieguši tautai vērtīgus darbus.

Pēc iepazīšanās ar Bruno Sauliņa poēmu «Neaizmirstamie» kāds mūsu apvienības dalībnieks palūdz atpakaļ apspriešanai iesniegto dzejoli. «Es tagad saprotu, ka tajā vēl daudz kā trūkst», viņš atzinās. Daudz mums deva Jūlija Vanaga «Izlaies». Rūpīgi pētījis J. Vanaga dzejoļus, mūsu apvienības dalībnieks Zīgfrīds Strauts, kas savā augšanā bija apstājis, pasācis trafrētisku frazēnu vārsmu rakstīšanu, sāka rakstīt sīkstiņus dzejoļus.

Ar spraigu interesi gaidām tieši periodikā ievietotos sacerējumus, kuri mums stāsta par republikas rakstnieku sīdienes darbu. Un katrs vērtīgs sacerējums, vai to atrodam žurnālā vai laikrakstā, kā jau sacienu, liek domāt mums par meistarību, spārno neatlaidīgam darbam, rosina strādāt nopietnāk un mudina pārvērtēt līdz šim padarīto. Tādējādi katrs augstā mākslinieciskā līmenī sacerēts daiļdarbs kļūst par nozīmīgu faktoru jauno autoru izaugsmei.

Atzīstot šo patiesību, jāatzīst arī pretējais — ka ikviens vājš darbs, sevišķi, ja tas nāk no pazīstama autora spalvas, lielākā vai mazākā mērā kavē dažu jaunā autoru attīstību. Mēs Ventspils literārajā apvienībā esam pasākusi apspriest ne tikai savus sacerējumus, bet arī republikaniskajos izdevumos publicētos atzītu rakstnieku darbus. Un gribot negribot jākonstatē fakts, ka blakus labiem sacerējumiem, periodikā diendienā parādās gluži neizdevušies darbi. Šis fakts jo bēdīgāks tadē, ka šāds darbs laiž klajā pieredzējuši autori, kam vienā vai otrā literatūras žanrā levojami nopelni. Šīs dienas literāro apvienības sanāksmē apspriedām Meinharda Rudziņa dzejoli «Mūsu biļetenu spēks», kas publicēts sakarā ar PSRS Augstākās Padomes vēlēšanām. Dzejolis mūs pārsteidza ar izteiksmes līdzekļu nabadzību, bezteālnību, pelēcību. Tajā, bez šaubām, ļoti vērtīgas domas, patiesība, kas dārga katram padomju cilvēkam, bet kāpēc jāraksta dzejolis, ja tas viss turpat blakus tikpat labi izteikts levdarbstā? Apšpriedām arī tā paša autora dzejoli «Laimīgi esam», kas sacerēts sakarā ar piecdesmito gadadienu, kopš dibināta Komunistiskā partija. Izlasot šo dzejoli, mēs pilnīgi apmulsām. Ja ar pirmo pantu var samierināties, tad tālākie atgādina sasteigtu uzmetumu. Ja dzejolim nebūtu Rudziņa paraksta, mēs varētu domāt, ka to sacerējis iesācējs. Šādi dzejoli pārsteidz jo vairāk tadē, ka mēs taču pazīstam Meinhardu Rudziņu kā dzejnieku, kas var dot spēcīgas sacerējumus, un šai ziņā pilnīgi solidarizējamies ar laikrakstā «Literatura un Māksla» (1954. g. 15. num.) ievietotajā V. Valeina rakstā izteiktajām domām.

Esam apsprieduši arī vecākās paaudzes apdāvinātā līriķa Jāņa Grota periodikā publicētos dzejoļus. Bija jāatzīst, ka arī daži no tiem ir zemā mākslinieciskā līmenī. Cilddeno tautu draudzības tēmu dzejoli «Pie ukraiņu koristēm» Grots risinājis gluži nevarīgi, trafrēti. Vēl balāks ir dzejolis «Agrā marta rītā». Te maz ko jūtam no pavasara atmošanās dinamikas. Visā

dzejoli izmanāma vieglā rimētāja roka, kas rakstījus, daudz nemeklējot pēc svaigiem izteiksmes līdzekļiem. Tā iznācis, ka:

«Tuvojas jauns pavasars
Gājputnu svītā.»

Atumā Grots uzrakstījis arī tā:

«Agrā rītā pakāpjos
It kā augstās tēpēs,
Tālu domās aizlaizos
Kazachijas stepēs.»

Ventspils literāro apvienības dalībnieki — skolu jaunieši šo pantu sevišķi apstrīdēja. Vai tad tiešām vajagot ņemt palīgā arī vācu vārdus, ja latviešiem savu pietiekot?

Sie ir tikai daži piemēri no virknes vāju sacerējumu, kas pēdējā laikā parādījušies mūsu periodikā. Ja ar tiem nāc klajā pazīstami dzejnieki, tas tiešām rada apmulsumu. Tā nonāk pie tā, ka daži jaunie autori, kad tiem ieteic pārstrādāt neizdevušos pantus, saka: «Bet viņi taču neraksta labāk...» Jā, tā ir parādība, par ko kļūst nevar. Iznāk tā, ka dažiem autoriem ir it kā divējāda rakstība. Viena — rūpīga, nopietna, ar augstu atbildības sajūtu. Otra — sasteigta, nemākslinieciska, pliekana. Kam tā domāt? Vai tadē, ka dzejolis sacerēts svētkiem vai citam svinīgam gadījumam un ievietots laikrakstā, tam drīkst būt kāda nolaide mākslinieciskā ziņā? — Nekāda gadījumā ne. Laikraksta atšķir trūkstoši roku, tas aiziet tālāk un nonāk pie lasītāja ātrāk, nekā žurnāls vai grāmata. Tādēļ nekādas nolaides laikrakstos publicētajiem dzejoliem meistarības ziņā nedrīkst būt.

Kāds tad nu gala sledziens? — Tāds, ka ikvienam autoram, kas neatlaidīgi darba ar vērtīgiem sacerējumiem ieguvīs cienījamo un cildeno padomju rakstnieka vārdu, vienmēr jābūt nomodā par savu mākslu, vienmēr jātur augstu savas mākslas karogs. Zināms, neviens nevar prasīt, lai kāda rakstnieka visi sacerējumi būtu vienādi augstā līmenī, bet zināms, ka līmenim jābūt, virzībai uz priekšu jābūt. To prasa rakstnieka atbildība ne vien par savu daiļradi, to prasa arī katra rakstnieka atbildība par jauno autoru audzināšanu.

M. Kalndruva

Ventspili

Lasītāju balss

Šīs dienas Latvijas Padomju rakstnieku savienības kluba zālē notika laikraksta «Literatura un Māksla» lasītāju konference, kurā piedalījās LVU studentu zinātniskās biedrības filoloģijas nodaļas biedri un studentu jauno autoru pulciņa dalībnieki.

Konferenci ievadīja laikraksta redaktora v. I. V. Kalpiņš, norādot, ka, lai atrisinātu daudzos mūsu literatūras attīstībai svarīgākos jautājumus, nepieciešami izraisīt diskusijas, pārrunas. Sevišķi nozīmīgi tas ir pašreiz, kad gatavojamies Latvijas Padomju rakstnieku trešajam kongresam, kā arī Vis-savienības rakstnieku otrajam kongresam. Viņš aicināja konferences dalībniekus ar asu un biedrisku kritiku nākt talkā redakcijai, lai tā varētu ātrāk novērst trūkumus savā darbā, palīdzēt latviešu padomju literatūrai veikt lielos un atbildīgos uzdevumus, ko tai uzticējusi partija un tauta.

Konferences gaitā žurnalistikas IV kursa students J. Liepiņš atzīmēja, ka laikrakstā parādījušies arī vērtīgi apcerējumi un recenzijas, to skaitā V. Meļņa «Par patiesīgu kolchozu dzīves attēlojumu literatūrā» un citi raksti. Tomēr runātājs asi vērsās pret mūsu kritiku neprincipiālu, bieži vien tukšu izrakstīšanu. Nereti gadās lasīt divainas kritikas, kurās gan puslīdz pamatoti norādīts uz kāda konkrēta darba lielākiem trūkumiem, bet šis pašs recenzijas noslēgumā kritiķis izdara rezumējumu: «Grāmata tomēr ir vērtīgs leguldijs». Šāda «gladoša» kritika neveicina literatūras attīstību, rakstniekam tā nekā nedod. «Literatūras un Mākslas» slēdžā publicēti daudz vairāk rakstu, kuri sniegtos parī parastās recenzijas ietvariem. Nav turp-nāks pieļauts, ka Rakstnieku savienības laikrakstā pavisam maz runā par meistarības jautājumiem. «Literatūrai un Mākslai» jāierosina diskusijas, ciešāk jāasprīdina ar jaunajiem literatūras kritiķiem, tā kļūstot par jaunu kritiķu kadru audzinātāju, kas ir viens no šī laikraksta galvenajiem uzdevumiem.

Filoloģijas fakultātes aspirants P. Zeile asi kritizēja recenzijas un apceres, kurās dzīvo domu nomāc rutīna. So recenziju izbūve vienmēr, schematiska: sākumā satura pārstāstījums, tad seko dažu trūkumu uzrādīšana un noslēgumā obligātais atziņums, ka darbam to-

mēr ierādama vieta literatūrā. Recenzentam-kritiķim te bija iespēja pacelt literatūras attīstībai ļoti svarīgu problēmu, ar analīzes palīdzību pierādot, kā dažkārt rakstnieki savus varoņus attēlo tīri ārējā plāksnē, neievērojot pašus galvenos mākslas likumus, neparāda cilvēku ar tā jūtām, domām, ar personīgās un sabiedriskās dzīves sarežģītājam attieksmēm.

Par to, ka laikraksts «Literatura un Māksla» vēl maz palīdz topošajiem literātiem risināt svarīgākas literatūras problēmas, runāja literatūras nodaļas V kursa students V. Kikāns. Tikai nedaudzos gadījumos laikraksts ievieto rakstus, kas ir pamācoši kritizētajiem autoriem un arī lasītājiem. Kā tad runātājs min J. Laganovska rakstu «Par radošu tipiskuma izpratni». Raksta autors radoši izpratis kritiķa uzdevumu. Savā laikā laikrakstā publicēja M. Nikolajeva apcerējumu «Par tipiskuma problēmu literatūrā». Studentiem tas bija vērtīgs avots, taču šī rakstā pacelto svarīgo problēmu vajadzēja plašāk un dziļāk izvērst citos rakstos, pievērsoties tieši konkrētam literatūras materiālam. Laikraksts to nedarīja, nespeja noorganizēt vajadzīgos autorus. Daudzi apceru autori aizraujas ar citēšanu (piemēram, E. Ģintere rakstā «M. Gorkijs par rakstnieka meistarību»), bet neietver konkrētu literatūras materiālu. Iznāk no dzīvās literatūras attīstības atrauta prātošana.

Sevišķa vērība laikrakstam turpmāk jāvelti recenzijām, ceļot to līmeni, pieaicinot plašāku recenzētāju skaitu. Par šo svarīgo jautājumu runāja literatūras nodaļas II kursa studente L. Proško. Viņa pārmeta, ka redakcija bieži vien recenzijas par jauniznākšajām grāmatām publicē ar lielu novēlōšanas, daudzās recenzijās to autori galvenokārt atstāsta grāmatas idejisko saturu (K. Krauliņš par V. Lāča romanu «Pazudusi dzimtene», I. Bechmane par B. Sauliņa poēmu «Neaizmirstamie», V. Kaupužs par V. Lāča romānu «Uz jauno krastu» u. c.), pavisam neiztirzājot atsevišķu tēlu māksliniecisko veidojumu un citus jautājumus. Viņa izteica kritiskas piezīmes arī par I. Muļnieka un daudzu citu recenzijām. L. Proško, kā arī virkne citu runātāju izvirzīja pamatotu

prasību, lai par atsevišķām grāmatām laikraksts publicētu vairākas recenzijas, tādējādi izraisot veselīgu domu apmaiņu.

Konferencē asi kritizēja redakciju, ka tā pārrunās par meistarību nav prātusi piesaistīt arī ievērojamākos mūsu republikas rakstniekus. «Vai tad tiešām nevar piedabūt, lai arī paši meistarī pasaka kādu vārdu?!» — sacīja LVU filoloģijas fakultātes pasniedzēja V. Valeinis. Savā runā viņš sīkāk analizēja laikraksta levdarbus. Nav pieļaujams, ka literatūrai, kas ir pati vadošā mākslas nozare, redakcija ierāda tik maz vietas, jo no 16 levdarbstā, kas publicēti šogad, tikai divi vēltiti literatūrai, pārējos par literatūru ieminās tikai garām ejot.

Ar vērtīgu ierosinājumu nāca literatūras nodaļas III kursa students I. Bērsons, ieteikdams izvairīties no šabloniskajiem atceru rakstiem, bet taj vietā sniegt tematiskas apceres, kā to dažos gadījumos redakcija jau darījusi (A. Austrums — «Ausekļa Pēterburgas laikmeta satīra» u. c.). Izvirzīto kādu centrālo problēmu, saistot to ar mūsu literatūras svarīgākiem jautājumiem, — daudzie atceru raksti izies no schematisma, kļūs par iedarbīgu tautas un rakstnieku audzināšanas līdzekli.

Vairāki konferences dalībnieki (L. Brieda, J. Osmanis, V. Valeinis u. c.) asi kritizēja laikrakstā ievietotos dzejoļus, stāstus un aprakstus, dibināti pārmetot rakstniekiem un dzejniekiem pāviršību un vāju dzīves pazīšanu. Tai pašā laikā norādīja, ka «Literatura un Māksla» pēdējos mēnešos pavisam reti publicē dzejas un aprakstus, neveicina šo operatīvo formu attīstību.

Konferencē izskanēja pareiza doma, ka laikrakstam jādara viss, lai paplašinātu līdzstrādnieku skaitu. Tā pagājušajā gadā avīzē sāka darboties virkne jauno literatūras zinātnieku no ZA literatūras un valodas institūta. Šis jauno kritikas kadru audzināšanas darbs redakcijai ne tikai jāturpina, bet vēl vairāk jāpaplašina un jāpaplašina. Ir jāizmanto rezerves, ko sevi slēpj LVU, Pedagoģiskā institūta studenti, aspiranti un pasniedzēju kolektīvi.

Noslēgumā V. Kalpiņš pateicās konferences dalībniekiem par biedrisko kritiku un aicināja jauno, topošo literatūras darbinieku audzi turpmāk aktīvāk piedalīties laikraksta darbā.

Aktivizēt tulkotāju sekcijas darbu

Gatavojoties Latvijas Padomju rakstnieku trešajam kongresam, arī tulkotāju sekcijā nesen pulcējās 1953./1954. gada darbības atskaite sanāksmē. Tajā tika izvirzīti un apspriesti vairāki sasāpējumi jautājumi, kas jāatrisina, lai aktivizētu un uzlabotu sekcijas darbu, kurš pēdējā laikā manāmi atslābis.

Nepilna gada laikā republikā laisti klajā apm. 80 tulkoti daiļdarbi — turpat desmit reizes vairāk nekā tajā pašā laikā sprīdi iznācis latviešu padomju rakstnieku jauno prozas un dzejas grāmatu. Tas vien jau rāda, cik plašs ir mūsu tulkotāju darba lauks. Bet tajā pašā laikā tas izraisa nopietnas pārdomas par šīs mūsu literatūras nozares pašreizējo stāvokli.

Mūsu labākie profesionālie tulkotāji, kuru pulkā ietilpst Anna Bauga, Kārlis Blaus, Anna Ozola-Sakse, Marta Grantovska, Ernestine Niedre, Marija Sūmane, rakstnieki-tulkotāji Jūlijs Vanags, Mirdza Kempe un daži citi, izmantojot savu tulkošanas praksi, darbu vienmēr padara ar atzīstamu veiksmi. Mums ir izauguši vairāki jauni spēji tulkotāji, kas strādā ar lielu rūpību un uzticību. To vīdā minama Tatjana Jarmolinska, Erika Lūse. Bet tajā pašā laikā mums ir veci tulkotāji, kas piedzīvo neveiksmes (Elija Kliene, V. Beļajeva romana «Vecais cietoksnis» tulkojumā) vai ilgus gadus stāv uz vietas un nespēj lepoties ar tulkojumu augstu kvalitāti (Anna Tirmala). Vēl vairāk mums ir jaunu tulkotāju, kas devuši mākslinieciski nevarīgus tulkojumus (E. Nātrite, J. Osmanis). Bet sevišķi daudz ir tādu, kas snieguši un joprojām sniedz vīduvējus tulkojumus, tālu atpaliekot no mūsu labāko tulkotāju līmeņa.

Kļūdas un neveiksmes, vīduvējs, pelēcīgs tulkojums rodas tad, ja tulko-

tājs nemācās, nepapildina, nepaplašina un nepadzīdina savas zināšanas. Un ja mums ir vēl daudz šādu tulkotāju, tad par to vispirms atbildība gulstas uz tulkotāju sekcijas un arī uz RS vadību.

Kā tas izskanēja pārskata sanāksmē, Latvijas Padomju rakstnieku savienības vadība vēlti šai sekcijai un tās darbam maz vērības. Šādu nostāju kritizēja bb. A. Bauga, M. Sūmane, S. Cielava, J. Sūmanis u. c.

Tāpat kā referents Fr. Rūmnieks, arī runātāji debates norādīja, ka atslābums tulkotāju sekcijas darbā zināmā mērā bijis saistīts ar to, ka saskaņā ar nolikumu par radošajām sekcijām, tulkotāju sekcijas vadību, tās organizējošo centru — biroju līdz šim veidoja nedaudzle RS biedri un kandidāti. Tie sākumā ar saviem uzdevumiem vēl varēja tikt galā, bet, sekcijas dalībnieku skaitam pieaugot un darba apjomam vērsties plašumā, to valrs nespēja.

Fr. Rūmnieks savā pārskata referātā norādīja, ka turpmāk tulkotāju sekcijā nedrīkst pamest novārtā atdzejošanas jautājumus, kas pēdējā laikā bijuši izlaisti no redzes loka. Tulkotāju sekcijā nedrīkst pārvērsties tikai par prozas tulkotāju sekciju. Tai jākoncentrē savas rokas viss svarīgais un ļoti atbildīgais cittauro literatūras tulkošanas darbs.

Sanāksmē daudz tika runāts par jauno tulkotāju audzināšanu un specializācijas, kā arī svešvalodu apgūšanas jautājumiem.

Fr. Rūmnieks pareizi uzsvera, ka tulkotāju sekcijai, tāpat kā citām RS radošajām sekcijām, jābūt pieredzes apmaiņas, radošu diskusiju un strīdu vietai, istai skolai, kas palīdzētu tulkotājiem celt savu kvalifikāciju, pilnveidot meistarību. Taču jāatzīst, ka šāds stāvoklis līdz šim vēl nav sa-

sniegts. Ja aplūkojam tulkotāju sekcijas darbu atskaites periodā, jāpārliecinās, ka tikpat kā nekā nav darīts, lai sakopotu un vispārinātu mūsu labāko tulkotāju pieredzi, lai ar to plaši iepazīstinātu visus, kas strādā daiļdarbu tulkošanas laukā. Tulkotāju sekcijas vadība līdz šim nav prātusi, nav papūlējusies ievirzīt darbību tādā gultnē, lai tulkotāji saņemtu patiešām lietišķu sekcijas palīdzību un justu vajadzību pēc tās, lai viņi sekcijas sanāksmēs paplašinātu un padziļinātu savas zināšanas, izkoptu amata prasmi, gūtu atbildi uz dažādajiem jautājumiem, kas izvirzījušies un prasa nekavējoties atrisinājumu praktiskajā ikdienas darbā. Ar to lielā mērā izskaidrojams, ka no prievās tulkotāju saimes sekcijas darbā piedalās labi ja viena ceturtdaļa. Arī atskaites sapulcē bija klāt tikai apm. 40 cilvēku, t. i., nepilna trešdaļa no LVI un sekcijas sarakstos ietilpstošajiem tulkotājiem.

Pavisam neciešams stāvoklis radies tulkojumu kritikas laukā. Pēdējā pusgadā republikas presē nav parādījusies neviens raksts, neviens apcerējums, kas skatu tulkošanas jautājumus un problēmas. Referents un runātāji debātēs bija vienis prātis par to, ka tiešās, principiālas kritikas trūkums ir viens no cēloņiem, kāpēc mūsu tulkojumu kvalitātes augšupeja norit pārāk gausi. Periodiskajiem izdevumiem, it īpaši RS organiem žurnālam «Karogs» un laikrakstam «Literatura un Māksla», jāorganizē recenzijas par tulkojumiem un raksti par svarīgākajām tulkošanas problēmām, piesaistot šim darbam ne vien mūsu labākos tulkotājus, bet arī kritiķus un literatūras zinātniekus.

Rakstnieku savienības kritikas komisijai galu galā būtu laiks ņemt vērā, ka republikā iznāk desmitreiz vairāk

tulkotās literatūras nekā oriģināldarbu. Tā nedrīkst aizmirst ļoti svarīgu savas darbības nozari, gluži tāpat kā RS vadība savukārt nedrīkst aizmirst atgādāt to kritikas komisijai. Te visā pilnībā jāpiekrīt Fr. Rūmniekam: bez tulkojumu sabiedriskas kritikas nevar nopietni runāt par tulkošanas līmeņa strauju kāpinājumu.

Neraugoties uz visiem konstatētajiem trūkumiem, nobeigumā sanāksmē atzina latviešu tulkotāju apakšsekcijas biroja darbu pārskata gadā par apmierinošu. Toties krievu tulkotāju apakšsekcijas biroja darbs tika vienprātīgi atzīts par neapmierinošu, šādā veidā izsakot nosodījumu tās līdzšinējiem vadītājiem — bb. J. Sūmanim un J. Abizovam, kuru bezdarbības dēļ krievu tulkotāju apakšsekcijas darbība pēdējā laikā bijusi gandrīz paralizēta.

Jaunajam paplašinātajam tulkotāju sekcijas birojam, kurā ietilpst A. Bauga (priekšsēdētāja), D. Glēzers (priekšsēdētāja vietnieks), J. Ozols (sekretārs), Latvijas Valsts izdevniecības pārstāvi M. Sūmane, S. Cielava, J. Abizovs un tulkotāju aktīva ievēlētā pārstāvi K. Blaus un E. Kliene (krievu tulkotāju apakšsekcijas aktīvs savu pārstāvi vēl nav ievēlējis), jāņem vērā viss atskaites sanāksmē dzirdētais un nopietni jāpadomā par to, kas darāms, kādi pasākumi jāveic, lai tulkotāju sekcijā būtu — nevis tikai vārda pēc, bet arī īstenībā — centrs, kas mūsu republikā veiktu tulkotāju audzināšanu, vadītu un virzītu viņu meistarības izaugsmi, palīdzētu viņiem diendienā apgūt aizvien jaunas zināšanas tulkošanas teorijā un praksē, vienmēr pārbaudītu un kontrolētu viņu darbu, lai laikā atklātu un novērstu visus trūkumus, lielus un mazus, un tādējādi celtu aizvien augstāku mūsu tulkotās daiļliteratūras līmeni.

G. CIRULIS un A. IMERMANIS

TRĪS DIENAS KRISTPORTĀ

Literārā scenarija fragments

Taimiņš stāv istabas vidū un vēro, kā logā sāk tumst. Saules stars, kas slīdējis pa sienām, brīdī pakāvejas uz palodzes un nozūd. Tuvojas vakars.

Taimiņš stāv nekustēdamies. Skan viņa sasprindzinātā, domīgā balss. Viņš runā savā nodabā.

— Saule noriet!... Tātad aizgājis arī kuģis!... Vāi arī patlaban dodas projām!... Nē, vakarā nav iespējams kuģot pa fjordu... Tātad jau aizbraucis... To jau paziņoja pa radio, ka aizbraucis!... Un kā gan viņi varēja aiziet bez manis?... Noticēja, ka esmu aizbēdzis, kļuvis par nodevēju?... Kāpēc?... Kā viņi varēja noticēt?... Bet tā tas ir!... Tātad noticējuši!... Un kuģis aizbraucis!...

Viņš aplūko mazo «miera balodi», ko tur uz dēlās.

— Bet šis?... Taču ir zīme!... Nevar būt, ka tā nejaušība... To nolika, lai es ieraudzītu... Bet kas?... Un ko spēs tas, kas atstāja?... Cik ilgi man jāgaida?... un kas?... Šodien pat nav nākuši pierunāt... Nora?... Nē, nevajag domāt par viņu!... Viss!... Nevajag domāt, nevajag!

Viņš apsēžas, aizklāj seju ar rokām. Istaba tumša.

Tumsa sabiezē Akmeņa kajītē. Arī te iestāties vakars.

— Nezinu, jāpriecejas vai jābēdas, — saka Akmens, staigādamas istabu, — no ostas pārvades paziņoja, ka rit došot loci. Vajadzēs uzdzīt tvaiku.

— Kaut varētu pakavēties vēl dienul — ierunājas Dubovs un arī sāk staigāt pa kajīti.

— Un ko tas dos?... Tu jau redzēji, cik laipns ir policijas priekšnieks. Mēs viņam sakām rupjības, bet viņš smaida. Zina, nelietis, ka rit braucam projām!... Tīrā laime, ka šodien atbrauks no konsulatā!

— Man tā meitene neiziet no prātā — saka Dubovs. — Viņa taču iesaucās, kad to veda projām, ka tai nav jābūtu runāt!... Ko viņa gribēja paziņot? Un vai patiešām mēs tā arī neiznāsim, kāda jēga bijusi šim notikumam?... un viņš spārgi pabēdz!

— Lai notiktu kāds notikums, es ticu Taimiņam! Viņš tiem vēl pārādis!

— Bet mēs?... ar rūgtumu ierunājas kapteinis. — Ko mēs esam spējuši parādīt? Ar ko esam palīdzējuši? Ar ko?... Esam gan palīdzējuši... Viņš zina, ka neesam to pametuši! Zina!

— Zina gan! — pārliecināti apstiprina kapteinis.

Steldzīgi ienāk satraukts kapteiņa palīgs — sardzes stūrmanis.

— Biedri kapteinī! Kiril Andrejevič! Iesim uz klāja. Tur notiek kaut kas divains!

Akmens un Dubovs ātri iziet.

Kraustmala ir tumša. Bet tajā valda neparasta rosmē. Piebrauc mašīnas. No tām izkāpj cilvēki, pulcējas grupās.

Divi vīri izceļ no automašīnas kinoaparaturu.

Fotografs uzstāda savu aparātu.

Vairāki žurnalisti. Viņu vidū — Dikrausis. Viņš dzīvi plātās rokām, rādot uz «Padomju Latvijas» pusi.

No kuģa klāja šo rosmi vēro Akmens un Dubovs.

— Tā taču filmēšana, — apķeras Akmens, — vai redzi kameru? — Bet ko viņi filmēs? — Dubova seja apmācas. — Mūs vai?... Tu jau esi redzējis viņu filmas. Mēs neesam puskailas meitas, neesam arī bandīti!... Un ko gan te dara vecais paziņ? Tas nav veiti nācis... — un Dubovs ar pipi norāda uz Dikrausa pusi.

— Nē, nē! Viņi mums gatavo kaut ko atvadībam! — bridina Dubovs. — Turies, kapteinī!

Ziedi. Veseli ziedu pušķi, puķes podos, ziedi spalpos ar ūdeni. Ielas puku pārdevēja piedāvā savu preci uzpostājam Norai Berlingai.

— Nemiet liliņas, tās ir tik maigās!... vai rozes!... Jaunām dāmām labi piestāv rozes!... Varbūt nācīsies? — Nē! — izšķiras Nora. — Nejēsi! — Bet jaunām dāmām neļķes nedāvina, — brīnās puku pārdevēja. — It īpaši sarkanās... Lūdu, cik neļķu jums vajag? Desmit? Divdesmit? — Dodiet visas! — smaida Nora. — Jūs laikam gribat piepildīt ar tām visas vāzes jūsu mājā, — saka puku pārdevēja, — droši vien, svētki? — Jā, lieli svētki! — smejas Nora. Lielie neļķu pušķi aizsedz viņas līkmo seju.

Ārzemju ostā Kristportā ierodas kuģis «Padomju Latvija», kura stūrmanis Augusts Taimiņš kādreiz dzīvojis šai pilsētā. Ostā pašlaik notiek streiks. So apstākļi vietējie varasvīri un parlamenta deputāti Borkmans grib izmantot provokatoriskos nolūkus. Viņu mērķis — «pierādīt», ka Padomju Savienība leļļauca citu valstu iekšējās darīšanās, kā arī nepie-

jaut tirdzniecības līguma noslēgšanu, viņu trumpji — Taimiņa bijušā līgava, kas atrodas Kristportā, un naida. Tie nolauza Taimiņu un mēģina viņu piespiest parakstīt līgumu, ka viņš atvedīs streikotājiem instrukcijas no Maskavas. Taču padomju kuģa stūrmaņa Taimiņa neloķamais raksturs un Kristportas darbaļaužu solidaritāte izjauc provokatoru noziedzīgos plānus.

tvaikoga «Padomju Latvija» pietātnel.

Pustumsā redzami automobiļi, reportieri, fotogrāfi, stāv radioreportieri ar ruportiem.

— Kas tad tas? — Nora saņņaudz Berlinga roku.

— Kas?... un Berlings pēkšņi asi iesaucas, — velns! Kā tad es par to neledomājos?

— Par ko? — Noras balss dzirdamas bailes.

— Kā tad es lalkus nemācēju izprast šo spēli? — sūrojas Berlings.

— Paulsena izturēšanās un viņa priekšlikums man taču jau toreiz likās aizdomīgi.

— Par ko tu runā, tēv? — Noras bažas aug augumā.

— Par provokāciju, — drūmi saka Berlings. — Un tagad mēs nekā vairs nevaram darīt. Mašīna laista darbā, — ar izmisuma noskaņu balss viņš turpina.

— Un tikai es pie tā vainīgs! Vainīgs tādēļ, ka visu to pieļāvu.

— Pasteidzieties! — Eriks saka Taimiņam. — Sargi aizgājuši. So mīrkli vajag izmantot! — tad, nespēdams saprast Taimiņa vilcināšanos, jautā: — Kas tad jums noticis? Kāpēc klusējat?

— Sakiet labi ātri, vai «Padomju Latvija» vēl šeit?

— Tieši uz turieni gribam! Jūs nogādāt! — atbild Eriks.

— Tātad kuģis ir šeit? — Taimiņš atkārtoti. — Tātad arī radio bija krāpšana?... Labi!

— Atrākl! — mudina Eriks.

— Paldies! — un Taimiņš smaida. — Ejiet vien!... Es ar jums neiešu!

— Kā? — Eriks pārsteiguma atkāpjas. — Vai tad jūs tiešām?... Nevar būt! August!

— Jūs domājat, ka esmu kļuvis nodevējs? — Taimiņš purina galvu.

— Nē, Eriks!

— Bet kas tad traucē?... — Man jāpaliek šeit, — stingri saka Taimiņš. — Man jāgūst tiesības stāstīt, ko ar mani šeit izdarīja. No šējenes man jāiziet kā apsūdzētajam, nevis kā nežēlī no kurienes uzklidusam cilvēkam. Man vajadzīgi pierādījumi apsūdzībai! Bet, ja es aizbēgšu, to vairs nebūs!... Pat uz jums es nevarēšu atsaukties!

— Jūs... jūs gribat pāriet uzbrukumā? — brīnās Eriks. — Bet... šajos apstākļos... Tas ir neprāts!

— Mēs, Eriks, allaž tā darām. Uzbrukums, tā, lūk, ir mūsu padomju taktika! — un Taimiņš papildina. — Bet jums vajadzēs izdarīt man pakalpojumu... Vienalga kādiem līdzekļiem, jums jāpanāk, lai policija uzziņātu, ka es atrodos šeit!... Tieši policijai! Neviens citi!

— Bet policija taču uz vienu roku ar...

— Protams! Bet kamēr mans kuģis ir šeit, policija neledrošināsies izlocīties. Un ejiet atrākl!

— Tas ir drosmīgi, ko jūs darāt! — Eriks jāsno. — Un tālredzīgi!

— Manā rīcībā bija veselas divas dienas, lai visu to apdomātu! Ejiet!

— Nemiet! — Eriks sniedz revolveri.

— Nē! — Taimiņš ar žestu norāda. — Tirdzniecības jūrnieki nenēsā ieročus.

— Jūs atsakāties no visā! — rūgti saka Eriks.

— Pānāciet, lai ierastos policija. Tas ir vienīgais, kas man vajadzīgs! Ja redzēsiet, ka policija tomēr atsakās rīkoties, paziņojiet uz «Padomju Latviju». Bet ne agrāk.

— Pēc stundas policijas priekšnieks būs šeit, — cieti saka Eriks. — Būs!

Hansona automobiļs apstājas netālu no pietātnes. Izkāpj Hansons un Borkmans.

Smalldāms pie viņiem pienāk Dikrausis.

— Nupat zvanīja! — viņš klusi ziņo Borkmanam. — Aizbrauca...

— Citādi jau nevarēja būt! — Borkmans pamāj ar galvu. — Te kļūsties nevarēja.

Taimiņa istabā tumšs. Kaktā gail cigarete.

Aiz durvīm atskan soļi, balss. Noskrāpst slēdzene.

— Atrākl! — un cilvēks ar cigaretē ieslēdz gaismu. — Gribu pagūt noskatīties šīs komedijas beigās.

Istaba kļūst gaiša. Cilvēks ar cigaretē tik pārsteigts, ka cigarete izsild viņam no lūpām.

Cilvēks pelēkā apmetnī atkāpjas.

— Jūs?... Šeit?!

Izmantodams viņu apjukumu, Taimiņš pieteldzas pie durvīm, aizslēdz durvis, izrauj slēdzeni un met to logā. Noškind stikli.

— Jūs, jūs?! — un cilvēks ar cigaretē tuvojas Taimiņam. — Ko tas nozīmē?

— Gribu, lai arī jūs iejustos manā stāvoklī, — Taimiņš vipsnā.

— Lamatas! — un cilvēks pelēkā apmetnī metas uz durvīm, mēģina tās uzlauzt — velti.

— Caur logu, — sauc cilvēks ar cigaretē. — Atrākl!

Taimiņš nostājas viņam ceļā.

— Nē! Man būs vajadzīgi liecinieki.

— Ko? — cilvēks ar cigaretē izvelk revolveri.

Taimiņš ir ātrāks. Ar zibenīgu kustību revolveris atņemts un izmests pa logu.

Sāviens. Sauj cilvēks pelēkā apmetnī.

Taimiņš pieliecas.

Smagais krēsls lido uz cilvēku pelēkā apmetnī.

Otrs sāviens.

Stāv Akmens un Dubovs, Satraukuma pilns klusums.

Kraustmalā tumšs, laudis gaidīdami pastaigājas. Stāv fotogrāfi, radioreportieri, gaidā žurnalisti.

Dubovs raugās uz viņiem:

— Ko viņi gaida?... Ne jau velti viņi te sapulcējušies.

— Ej mājās, Nora! — drūmi saka Berlings. — Te vairs nevar līdzēt.

— Nē! — meitene ieteipīgi atbild. — Nē!... Es palikšu šeit līdz galam!... Kaut atrākl, atrākl... Si gaidīšana nav izturama.

— Kungl, vēl mazliet pacietības! — Dikrausis labvēlīgi uzsmaida apkārt stāvošajiem žurnalistiem. — Vēl mazliet pacietības, un jūsu rokās būs sensācija, kādas Kristportā vēl nav bijis!... Varat man ticēt! Šini lietā man ir sava saprašana!

Sensāciju mednieku sejas laistās smaidi.

— Nu?! — un Hansons paskatās pulkstenī.

— Kāpēc jūs nervozējat, — vipsnā Borkmans. — Tagad vairs nekas nevar atgadīties.

Viesnīcas «Korona» portjē pie telefona.

— Nē, policijas priekšnieka kungs, Borkmana kungs aizbraucis!... Nezinu, uz kurieni!... Ar konsulu Hansonu...

Vēlāis sulāinis Hansona kabinetā pie telefona.

— Hansona kungs aizbraucis... Es pateikšu, ka jūs zvanījāt, policijas priekšnieka kungs!...

— Pie velna! — un policijas priekšnieks nomet telefona klausuli. — Pie velna! Es viņus brīdināju!... Pie velna! — un viņš izstēdzas no kabineta.

Pa telu, izbiedēdama garāmgājējus, kaukdama aizdrāžas policijas mašīna. Tās sīrena apstādina kustību. Mašīna izdrāžas uz šosejas.

Cīņa par revolveri. Divi kā policijas suni uzklūpuši Taimiņam, kuram izdevies atņemt revolveri cilvēkam pelēkā apmetnī.

— Stā! — Taimiņš paceļ revolveri. — Sargi atkāpjas.

Taimiņš, tēmēdams uz viņiem, pietet pie loga.

Sāviens gaisā. Otrs. Visa aptvere. Revolveris izlido pa logu.

Sargi atkal metas uz neapbruņoto Taimiņu.

Aiz durvīm troksnis, balss. Troksnis tuvojas. Klauvējieni.

Balss: — Atveriet! Policijai!

Cilvēks ar cigaretē un cilvēks pelēkā apmetnī atlec no Taimiņa. Metas pie loga.

Bet Taimiņš, saņēmis pēdējos spēkus, stājas ceļā.

— Maldāties! Nekur jums nesprukt! Smagās durvis ligojas no spēcīgiem triecieniem, ar troksni izgāžas, ienāk policijas priekšnieks.

— Es esmu tvaikoga «Padomju Latvija» stūrmanis, — tikko turēdamies kājās, saka Taimiņš. — Arestējiet šos ļaudis, kas mani nelikumīgi!...

— Kas jūs tādi esat? — policijas priekšnieks jautā cilvēkam ar cigaretē un cilvēkam pelēkā apmetnī.

Pauze.

Atmosfera ostā kļūst arvien sa-springtāka.

Hansons atkal skatās pulkstenī. Borkmans šoreiz cieš klusu.

Dikrausis nezina, ko teikt reportieriem, kas sastājušies ap viņu. Viņš noplātā rokas — žests atvieto vārdus. Viņš ir nesaprašana.

Mazliet nostāk, klusi un drūmi, stāv Nora ar Berlingu.

Uz kuģa klāja Akmeņa un Dubova tumšie stāvi. Viņi vērogi raugās krastā. Kaut kur tālumā atskan automobiļa taure.

Visi sastingst.

Automobiļa signāls jau tuvāk.

Tagad sākas kustība.

Reportieri raug no kabatām plezīmju blokus.

Fotogrāfi metas pie aparātiem.

Parādās automobiļa starmetēji. Tuvāk. Tuvāk.

Nora aizver acis.

Priecīga un pārsteigta Berlinga balss:

— Nora!... paskaties taču, Nora! Nora redz:

Pie «Padomju Latvijas» ietnes apstājas automobiļs. No tā izkāpj policijas priekšnieks, palīdz izkāpt Taimiņam.

— Taimiņš! — un Dubovs metas lejup pa letni.

— Taimiņš! — aiz Dubova stēdz koptelnis.

Iedegas prožektors.

— Nodzēst! — satracināts kliež Dikrausis. — Nodzēst!

— Par to es neuzņemos atbildību, — nikni, bēti klusi Borkmanam saka Hansons. — So putru jūs izstrēbsiet viens pats! Viens pats!

No Hansona skatiena Borkmans saraugas kā dzelts un noplātā rokas.

Attapiesies no pārsteiguma, Nora metas uz priekšu un, izlauzusies caur policistu ķēdi, skrien pie «Padomju Latvijas» ietnes. Tikal pedēja mirkli viņu apstādina.

Pie ietnes Taimiņš, Akmens, Dubovs un policijas priekšnieks.

— Noziedznieki nekavejoties tiks nodoti izmeklēšanas orgāniem, kungl!... — policijas priekšnieks ir laipns un smaidīgs, it kā viņš prēcātos par notikumu. — Jūs redziet, kungl, ka Kristportas policija ir darijusi visu, kas bija tās spēkos, — viņš it kā izlūdzas pateicību. — Jūs sapensiet gandarījumu!

— Gandarījumu es saņēmu tikai tad, kad būs apcietināti ne tikai cietumsargi, bet arī nolaupīšanas organizatori, — skarbi saka Taimiņš.

— Vai jūs varat viņus nosaukt? — policijas priekšnieks bažīgi jautā.

— Redaktors Dikrausis! To es jums varu nosaukt vārdā, — un Taimiņš pasmina. — Bet viņš nosauks pārējos... Ja vien jūs vēlēsities viņu uzklaut!...

— Redziet, policijas priekšnieka kungs, — Dubovs pasmailda, — dažkārt atgadās, ka žurnalisti nolaupa cilvēkus... Bet jūs par to bijāt izbriņijies!

— Piedodiet!... Pienākumi! — un policijas priekšnieks atvādās ar militaru sveicēnu.

Dubovs, Akmens un Taimiņš smadot skatās viņam nopakaļ.

— Šis varonis ir gaužām nelaimīgs, ka bija spiests mani atrast! — saka Taimiņš. — Baldos, ka par to viņš saņems pamatīgu brāzēnu...

Viņš nepagūst pabeigt.

Velkas rokas mests, sarkans neļķu pušķis iekrīt taisni Taimiņa rokās. Taimiņš satver ziedus.

Ieraudzījis ļaužu vidū uz pirkstgāliem pastiepušos Noru Berlingu, Taimiņš met viņai kādu mazu priekšmetu.

Mazliet, sabozies «miera balodis» iekrīt Noras plauksta.

Simti miljonu soļo mums blakus

Nekad mēs, padomju cilvēki, neizjutām ar tādu spēku savu tuvo un tālo draugu bezgalīgo tuvumu un uzticību kā tieši Pirmā Maīja svētkos, kas vieno cieši šāļiedētā pasaules darbaļaužu kolonā visu zemju strādniekus. Lielā uzticībā padomju zemei ir visu tautu lielākā balva pirmajai triecienbrigādei. Simtu miljonu draugu tūvums, viņu mīlestība ir mūsu lielais guvums, mūsu neizsīkstošais morālais un politiskais kapitāls.

Tāpēc mēs ar pamatotu gandarījumu un lepnumu ik gadu skatām, kā auguši mūsu draugu leģioni, kā arvien kuplāk un košāk sazej pasaulē strādnieku Maīja asni. Mēs atceramies, cik mazs bija to kopēju pulks toreiz, kad Marks paredzēja, ka «uz jaunās eras karoga būs rakstīts: Mieris», kad tikai deviņi delegāti pulcējās mūsu partijas pirmajā kongresā un kad 1921. gadā Ķīnas kompartijas rindās bija tikai 46 cilvēki. Bet paskatīsimies šodien! Kā cilvēces laimes granīta pils zemeslodes sestdāļā paceļas neuzvarāmā Padomju lielvalsts. Tai blakus stāv dižā Ķīna. Maīja košais sātums staro Eiropas tautas demokrātijas zemju, cīnītājas Vjetnamas, Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas, Vācijas Demokrātiskās Republikas valsts karogos.

Mūsu dienās varonīgo komunistisko partiju rindās apvienots vairāk nekā 29 miljoni cīnītāju, strādnieku organizācijas kapitalistiskajās zemēs izaugušas par spēku, kas grauj vecās pasaules trunošos pamatus, koloniālā periferijā pārvērtušies par sociālās revolūcijas rezervi, visā pasaulē izvērsušies diženākā mūsdienu kustība par agresijas plānu savlaicīgu atmakošanu, kara novēršanu, miera saglabāšanu.

Visas šīs pārmaiņas noritējušas ar tādu vēsturē neparedzētu straujumu, ka vecās pasaules trulajiem advokātiem bieži grūti tam izsekot. Lūk, kādēļ (un arī tādēļ, ka viņi negrib saprast jaunā triumfalo uzvaras gājienu) viņi šodien atgādina jūrniekus, kuru kuģi bez kompasa kļūst pa sociālā okeāna vilpēm, bet viņu rīcībā ir tikai vecās, nodilušās karķes, kurās nav atzīmēti ne sēkli, ne zemūdens akmeņi, ne bīstamu vētru rajoni. Nav brīnums, ka vienu otru reizi, pasmagi uzsēdušies kārtējā sēklī, viņi izmīsi kļūdz: «Ko tas nozīmē? Mēs nemaz nezīnām!»

Šādu kļūdiznu atgādina nesen publicētais zviedru reakcionārā žurnālista Silda raksts laikrakstā «Svenska Dagbladet». Silds ar izbrīnu un īgnumu brīdina lasītājus, «ka atpalikuši un izsalkuši Krēviņa kļuvusi par pasaulē visstiprāko militāro lielvalsti un varēnu industriālu zemi», «Tagad tur nodomājuši, — turpina viņš, — pacelt tautas dzīves līmeni tik augstu, ka tas pārsniegs... daudz Eiropas zemju līmeni. Sim procesam ar laiku būs neparedzēts iespaids uz visu pasauli.»

Silds un viņam līdzīgie uztraucas. Viņi jūt, ka ar karu nekas neiznāk. Tā tad gribot negribot nāksies sacensties miera apstākļos. Bet tas sola «neparedzētu iespaidu uz visu pasauli»!

Varbūt Silds negrib izprast vai nevar paredzēt ietekmi, kādu uz visu pasauli atstāj PSRS iedvesmojošais pāraugs. Bet šo ietekmi var labi vērot šodien ikviens saprātīgs cilvēks Austrumeiropā, Ķīnā, Azijā, visā pasaulē. Sekojot mūsu piemēram, tautas demokrātijas zemēs ceļ socialismu. Jau pērn tur vairāk nekā trīskārtīgi pārsniedza pirms-

kara rūpniecības produkcijas līmeni; gadu no gada palielina ražas, pazemina cenas, ceļ kultūru. 500 miljonu lielā ķīniešu tauta ar sajūsmu un apbrīnojamo neatlaidību pārņem savu padomju brāļu pieredzi. Sogad Ķīnu jau pārkļājis pirmās piegādes sastatņi. Darbā stājušies pirmie metalurģijas giganti Anšanā un Fušunā, aug Taijuaņas TES un Pekinas automobiļu rūpnīca. Laukos izaudzētas Ķīnas tūkstošgadīgā vēsturē neplēdētas bagātas ražas. Pirmo reizi Ķīnas skolās mācās desmitiem miljonu zemnieku un strādnieku bērnu. Arī viņi — pirmoreiz vēsturē — iet kopsoli ar mums!

Pirmo reizi pēckara gados pasaulē iezīmējās starptautisko attiecību saspīlējuma atslābums. Nāk prātā, ka amerikāņu propaganda sākumā «nepamanīja» miera piekritēju kustību. — Nav tādas kustības! — kļūdz Vašingtonas maniakli. — Ir tikai komunisti! — Vēlāk kļūdzēji paši nobijās no sava apgalvojuma. Simti miljonu ieteicās par mieru. Miera kustība izauga par tādu spēku, kas prasīja ne tikai atzīšanu, bet arī respektēšanu. Alžīras kara kurinātāji, kam barometra celšanās starptautiskajās attiecībās nozīmē akciju krišanu Ņujorkas un Čikagas biržās, ir darījuši visu, lai torpedētu miera aizstāvju kustību. Viņi vajāja miera piekritējus un izraisīja karu Korejā, draudēja ar atoma un ūdeņraža bumbām, noslēdza pakus ar Franko un Čan Kai-ši, sarīkoja nedzirdētas provokācijas pret padomju diplomātiem Cilē un Austrālijā un nepielaida pasaules lielākās valsts pārstāvjus Apvienoto Nāciju Organizācijā. Vēlu, ļoti vēlu viņi saprata, ka tas viss nespēs iedragāt miera kustību. Lai iznīcinātu šo kustību, vajadzēja iznīcināt cilvēku. Bet cilvēks Maīja saulē un vējos izaudzis par gigantu.

Kara kurinātājiem nācies piekāpties. Ar asinainām rokām. Ar sakostiem zobiem. Ar trakojošā naida pilnām odzes sirdīm. Un tomēr viņi atkāpās. Pamiers Korejā, Berlīnes konference, Zenevas apspriede — lūk, viņu atkāpšanās ceļa posmi.

Tiesa, vēl odzei nav izrauti indīgie zobi. Vēl tā mēģinās dzelt. Ta negrib samierināties ar jauno pasauli, ar jauno Aziju. Bet tautas jau iemācījušās šo odzi atklāt, satvert un saturēt ar divzūburānu koku. Tautas iemācījušās stāvēt modri miera sardzē.

Pēckara gados agresori saņēmuši daudzās rūgtas mācības. Un pats galvenais — viņi pārliecinājušies, ka miera nometnei ir ne vien cēli un humani ideāli, kam pieder visas pasaules darbaļaužu simpatijas, bet arī visvarenākie ieroči, ar kuriem tā var savaldīt un savaldīs ikvienu dēkaini.

Maīja karogi, kas šodien lepni plīvo mūsu zemes pilsētās un laukos, sasauca ar tautas demokrātijas zemju brīvības karogiem, ar darbaļaužu demonstrāciju kaujas karogiem kapitāla zemēs, saucot uz cīņu un uzvaru. Varenāka un noteiktāka aiztecējušajā gadā ir kļuvusi darbaļaužu Maīja gaita, simti miljonu cilvēku tagad pulcējas ap komunistu paceltajiem miera un brīvības, demokrātijas un socialisma karogiem, arvien plašāku vietu pasaulē iekaro padomju zemes izvanītais cilvēces pavarsis, ar savu briesošo spēku un varenajām vēsmām pavēstot cilvēcei Maīja ideju neatvairāmo uzvaru visā pasaulē.

M. V.

L. SEIFULINA

Šā gada 25. aprīlī mirusi viena no vecākajām padomju rakstniecēm — Lidijs Seifulina.

Pabeigusi vidusskolu, Lidijs Seifulina kopš sešpadsmit gadu vecuma bija skolotāja Orenburgas guberņā, strādāja Orskas apriņķa zemstē ārpusskolas izglītības nodalē, bet pēc Oktobra revolūcijas pārcināja pilsētas bibliotēku Čeljabinskā un bija ārpusskolas izglītības instruktore.

Lasītāju plašo aprindu uzmanību, padomju kritikas dedzīgas atsauksmes modināja viņas pirmais lielais stāsts «Likuma pārkāpēji», kas publicēts žurnālā «Sibirskije Ogni» un vēlāk kopā ar citiem darbiem pārtulkots daudzās valodās. Viņa publicē stāstu «Zemnieku teiksma par Ļeņinu» un garāku stāstu «Virineja» par krievu sīvēti — zemnieci, kuru atbrīvojis Oktobra revolūcija. Pēc šā plaši pazīstamā stāsta motīviem radīto lugu uzveda Vachtangova vārdā nosauktajā teātrī. Teātra goda apmeklētāju grāmatā ierakstītajā atsauksmē J. V. Staļins noraksturoja lugu «Virineja» kā no dzīves dzīlēm ņemtu «dzīves gabalu».

Padomju rakstnieku pirmais Vissavienības kongress ievēlēja Seifulinu par PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes locekli un valdes pirmais plenums — par prezidiju locekli.

Līdz sava mūža pēdējām dienām Lidijs Seifulina bija un palika rakstniece un sabiedriskā darbiniece, strādājot Rakstnieku savienības valdē, Rakstnieku savienības jaunu biedru uzņemšanas komisijā, nemiēģīgi palīdzot iesācējiem autoriem.

Lielajā Tēvijas karā rakstniece brauca uz fronti, uzrakstīja stāstus par padomju patriotu varonību.

Valdība apbalvoja L. Seifulinu ar Darba Sarkanā Karoga ordeni un medaļu «Par darba varonību».

Lidijs Seifulina — talantīga vārda māksliniece, un viņas darbs padomju literatūras dzimšanas un augsmes visatbildīgākajos gados vienmēr paliks mūsu piemiņā.

A. Fadejevs, A. Surkovs, K. Simonovs, N. Tichonovs, L. Leonovs, B. Poļevojs, N. Gribacovs, K. Fedins, M. Solochovs, I. Erenburgs, V. Ivanovs, F. Gladkovs, M. Sagņana, A. Karavajeva, V. Bachmetjevs, L. Nikulins, S. Vasiljevs, S. Smirnovs, J. Libedinskis, L. Sobolevs, O. Forša, N. Asejevs, I. Andronikovs, P. Čagins, B. Romaševs, S. Michalkovs, B. Lavrenevs, V. Gerasimova, V. Inbere, G. Vladikins, S. Preobraženskis, M. Iljina, M. Korņevs, N. Lešņevskis, K. Paustovskis, N. Čertova, M. Svetlovs, O. Pissarževskis, S. Koževnikovs, L. Seilins, J. Čačatrijans, P. Zeļeznovs.

ŠONEDĒĻ

Sodien Muzikalās komedijas teātrī A. Zilinska un E. Zālītes muzikalās komedijas «Zilo ezeru zemē» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

2. maijā Filharmonijas zālē Gruzijas tautas deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 20.

3. maijā Filharmonijas zālē Maīja vakars. Piedalās Rīgas teātru un Filharmonijas mākslinieki. Sākums plkst. 20.

4. maijā virsnieku namā Gruzijas tautas deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 20.

5. maijā Rakstnieku savienības klubā telpās 1. Maīja svētku sarīkojums Mākslinieku savienības biedriem un kandidātiem un kombināta «Māksla» darbiniekiem. Sākums plkst. 19.30.

6. maijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sākums. Sākums plkst. 17.

7. maijā LVU aulā PSRS Tautas mākslinieka, Staļina premijas laureata E. Gilelsa klaviervakars. Sākums plkst. 20.

8. maijā Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās LPSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Solists E. Gilels. Programā Bethovens un Glazunovs. Sākums plkst. 20.

9. maijā Mākslas darbinieku namā Latvijas PSR Teātra biedrības un «Literatūras un Mākslas» redakcijas rīkotā apspriede par latviešu padomju dramaturģiju un teātra kritiku. Referents V. Kalpiņš. Sākums plkst. 15.

10. maijā Mākslas darbinieku namā pārrunu vakars par R. Blaumaņa lugas «Indrāni» jauniestudējumu Akademiskajā Dramas teātrī. Referents režisors LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Staļina premijas laureats Z. Katlāps. Sākums plkst. 19.

MILDA BUŠA

Šā gada 29. aprīlī ritā pēc ilgas un grūtas slimības mirusi ilggadīgā Padomju Savienības Komunistiskās partijas biedre Latvijas PSR Kulturas ministrijas Mākslas lietu galvenās pārvaldes priekšniece un ministrijas koleģijas locekle, republikas Nopelniem bagātā mākslas darbiniece Milda Buša.

J. Kalnberziņš, K. Ozoliņš, V. Lācis, V. Krūmiņš, A. Pelše, M. Plūdonis, E. Apinis, P. Pizāns, I. Davidovs, A. Nīkonovs, K. Voltmanis, E. Bēmanis, J. Ostrovs, V. Leclis, E. Berklavs, J. Kacēns, A. Voss, E. Ankupe, V. Krūmiņš, N. Muravjovs, P. Prošņkovs, V. Kalpiņš, O. Strods, I. Bastins, A. Lauberts, M. Edžiņš, A. Horoševskis, I. Lēmanis, J. Putniņš, M. Paupers, K. Tolmadzevs, I. Ivanova, Z. Lūtere, A. Lapiņš, A. Skulte, V. Lukss, E. Smilģis.

Latvijas PSR Kulturas ministrija dziļās sēras paziņo, ka šā gada 29. aprīlī mirusi Mākslas lietu galvenās pārvaldes priekšniece, Latvijas PSR Kulturas ministrijas koleģijas locekle, republikas Nopelniem bagātā mākslas darbiniece

MILDA BUSA.

Atvadīšanās no nelaiķes Latviešu un krievu mākslas muzejā, Gorkija ielā 10, šā gada 4. maijā no pulksten 11 līdz 13.30. Apbedīšana Raiņa kapos.

A. NOVIKOVA-PRIBOJA ATCEREI

Neilgi pirms nāves Novikova-Pribojs par rakstnieku daļrādes tautiskumu sacīja: «Laimīgs ir rakstnieks, kuru mil tauta, bet nevis atsevišķi kritiķi... Es paskaidrošu savu domu tālāni. Iedomājieties plašu laukumu pilnu ar ļaudīm. Kaut kāds kritiķis paceļ rakstnieku pāri citiem, un visi brīnās: cik viņš liels! Tomēr pienāks brīdis, kad kritiķis piekusis savu miluli turēt. Pareizi, var gadīties, ka viņu turēs vēl otrs, trešais, bet viņi taču — daži vieninieki, viņi pagurs, un tas, kuru izcēla pāri citiem, valrs nebūs redzams. Cita lieta, kad tauta paceļ rakstnieku — miljoni cilvēku viņu turēs no rokas rokā un nekad nepagurs turot.»

Šie vārdi jāatceras, pieminoj to autora — Alekseja Silīča Novikova (psedonims — Pribojs) nāves 10. gadadienu, kura apritēja 29. aprīlī. Kā vēsturiskās epopejas «Cusima» autors viņš pazīstams visā pasaulē, jo grūti atrast valodu, kurā tā nebūtu pārtulkota. Viņš pelnīti tiek uzskatīts arī par padomju jūras stāsta žanra nodibinātāju: viņa stāsti ieņem paliekošu vietu padomju literatūras zelta fondā.

A. Novikova-Pribojs (dzimis 1877. gada 24. martā) pats izbaidījis matroža smago likteni cara laika flotē; par revolucionāro darbību apcietināts un pēc tam par sodu iedalīts Klusā okeāna 2. eskadrā, piedalījies trāģiskā

jā kaujā pie Cusimas. Rakstnieks nosprauda sev mērķi: atmāskot izkurtējušo cara patvaldību kā valnīgo krievu varonīgās flotes bojā ejā. Šo nodomu viņam izdevās realizēt daudzus gadus vēlāk — tikai pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas, pēc tam, kad viņš tiešā M. Gorkija vadībā bija apguvis rakstnieka meistartības pamatus.

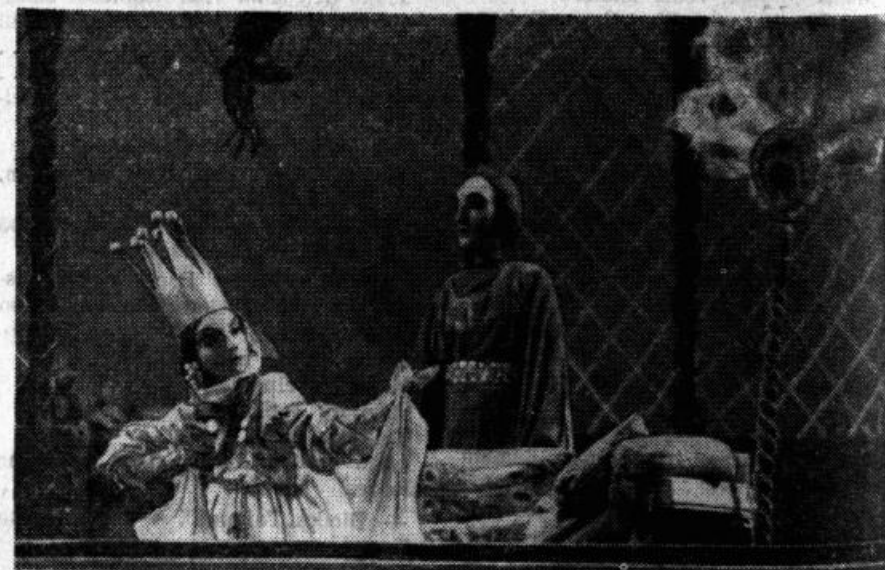
Novikova-Priboja vārds cieši saistās ar padomju literatūras vēidošanās jau 20. gados, kad viņš strādāja kopā ar Serafimoviču, Furmanovu, Gladkovu, Fadejevu un citiem redzamākajiem padomju rakstniekiem. Savu mūža darbu — romānu «Cusima» — viņš iesāka rakstīt 1928. gadā un strādāja pie tā līdz pat 1941. gadam, pa starpām publicējot šīs epopejas atsevišķus variantus. Par šo lielo patriotisko darbu, kurā spilgti saskatāms padomju vēsturiskā romāna novatoriskais raksturs un izcila meistartība iemiesot vēsturisko materiālu dzīvos tēlos, autors 1941. gadā saņēma Staļina premiju.

Lielā Tēvijas kara laikā Novikova-Pribojs publicēja vairākus desmitus rakstu par padomju cilvēku varoņdarbiem cīņā par lielo uzvaru. Pats viņš šo uzvaras dienu nesagaidāja. Daudzi nodomi palika nerealizēti, tomēr arī tas mantojums, ko rakstnieks mums atstājis, nodrošina viņam nemirstību padomju cilvēku atmiņā.

J. Fride

Muzikalās komedijas teātris iestudējis A. Zilinska un E. Zālītes muzikālo komediju «Zilo ezeru zemē». Attēlā: skats no inscenējuma pēdējās ainas. J. Lercha uzp.

Skats no E. Černakas un E. Gilodi lugas «Soma, čalma un stabulīte» iestudējuma Leļļu teātrī. V. Lavrentjeva uzp.